

МАЪРИФАТ • ХАЛК ЗИЁЛПИЛАРИ ГАЗЕТАСИ

O'ZBEKISTON
RESPUBLIKASI
MILLI KALB PALTASI
INV. №

Kuch – bilim va tafakkurda

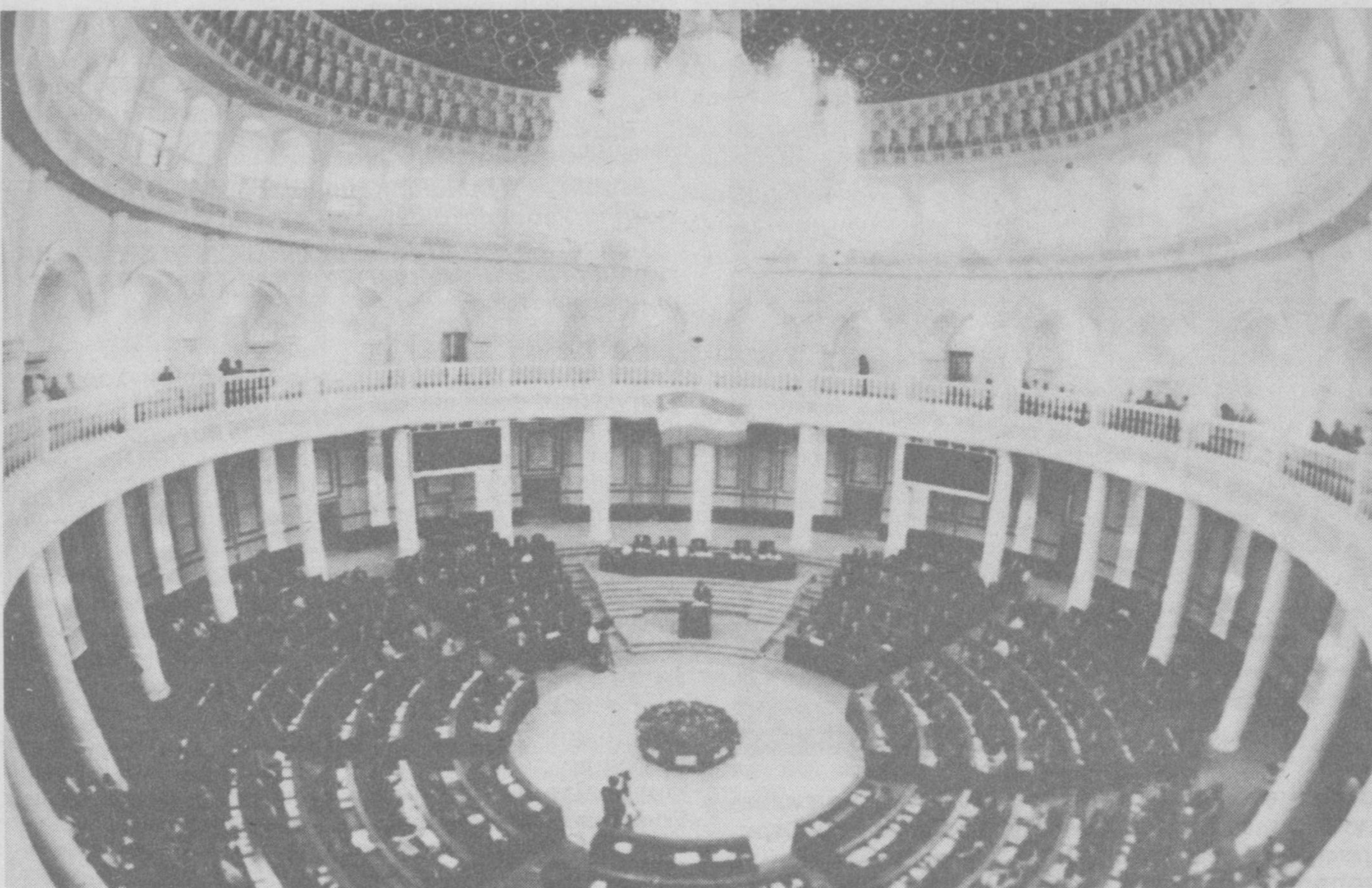
Ma'rifat

1931 йилдан чиқа бошлаган

2001 йил 12 май, шанба

Баҳоси сотувда эркин нархда

№ 37 (7336)

ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ БЕШИНЧИ СЕССИЯСИ ТҮГРИСИДА АХБОРОТ

Тошкентда 11 май куни иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг бешинчи сессияси бошланди.

Парламент сессиясида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов иштирок этмоқда.

Мажлислар залида Вазирлар Маҳкамаси аъзолари, республика ташкилотлари раҳбарлари, хорижий давлатлар элчилари ва дипломатик корпус вакиллари, чет эл ва республика оммавий ахборот воситалари мухбирлари ҳозир бўлди.

Сессияни Олий Мажлис раиси Э.Халилов бошқармоқда.

Олий Мажлис сессиянинг ишчи органи - котибияти ташкил этиб, кун тартибини тасдиқлади.

Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетининг 2000 йилдаги ва 2001 йилнинг биринчи чорагидаги ижроси бўйича молия вазири М.Нурмуровдов маъруза қилди. Ушбу масала бўйича Бюджет, банк ва молия масалалари кўмитаси раиси А.Ахадов кўшимча маъруза қилди.

Мазкур масала муҳокамаси жараёнида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов бюджетнинг даромад қисмини кўпайтириш, кичик ва ўрта бизнесни ривожлантириш борасидаги ишларнинг етарли эмаслиги, ўз фаолиятига танқидий ёндашувнинг, маблағларни бюджетга жалб этишида тўсқинлик килувчи омилларнинг чукур тахлили йўклиги борасида қатор танқидий мулоҳазалар билдириди. Давлатимиз раҳбари, шунингдек, ижтимоий мақсадларга ажратилаётган бюджет маблағларидан фойдаланишнинг коникарсизлиги, мамлакатимизнинг қатор вазирларни ва идора-

лари, маҳаллий ҳокимлик органлари раҳбарлари томонидан бюджет ижроси бўйича назорат сусайтириб юборилганини қайд этди. Президент бу борада халқ ҳўжалиги тармоқларида бюджет ижроси, бошқарув аппарати учун ажратиладиган маблағларнинг мақсадли тарзда қисқартирилиши юзасидан доимий парламент назоратининг ўрнатилиши ва шу тариқа парламентнинг иқтисодий ислоҳотларнинг бориши, халқ ҳаётини фаровонлигини оширишга йўналтирилган ижтимоий дастурларнинг амалиётга жорий этилишига таъсирини кучайтириш зарурлигини таъкидлади.

Мамлакатимизнинг асосий молия ҳужжати ижроси тўғрисидаги ҳисоботлар муҳокамасида Урганч касб-хунар қурилиш коллежи директори И.Бойжонов, Бўстонлиқ тумани ҳокими Ў.Неъматов, "Наманганиркурилиш" трести бошқарувчиши Ш.Матмусаев, Нукус шаҳри ҳокими И.Қалмуратов, "Пахтабанк" акциядорлик тијорат банки бошқарувининг раиси Ж.Сайфиддинов иштирок этди. Депутатлар 2000 йил ва жорий йилнинг биринчи чораги бўйича давлат бюджети ижроси тўғрисидаги ҳисоботларни тасдиқлади.

Қонунчилик ва суд-хукуқ масалалари кўмитаси раисининг ўринбосари А.Тўхташев "Прокуратура тўғрисида"ги қонуннинг янги таҳрири лойиҳасини сессия эътиборига ҳавола этди. Мазкур қонун лойиҳаси юзасидан "Ўзбекистон ҳаво йўллари" миллий авиакомпаниясининг Бухоро аэропорти директори Т.Бахронов, Андикон вилояти касаба уюшмалари кенгashi раиси А.Содиков, Навбаҳор тумани ҳокими Г.Облокулов, "Дон – халқ ризқи"

(Давоми 2-бетда)

ОЗОД ВА ЭРКИН ҲАЁТ ШУКРОНАСИ

Хотира ва Қадрлаш айёмида ана шу каби туйғулар ҳар бир иштирокчи қалбидан чукур жой олди десак, муболага бўлмайди.

9 май куни пойтактимиздаги Хотира майдонида ҳозир бўлган уруш ва меҳнат фахрийлари, ҳукумат аъзолари, депутатлар, ҳарбийлашган вазирлар, идораларнинг раҳбарлари, жамоатчилик вакиллари, ёшлар қалбида ўзгача бир ишонч руҳи борлигини хис этиб, беихтиёр истиқлолга, эркин ҳаётга шукроналар келтирдик. Ўзбекистонда Хотира ва Қадрлаш куни учинчи бор нишонланётгани ва бу тадбир анъанага айланиб бораётганидан севиндик...

Хотира мажмуида мотамсаро Она пойига гул кўйгач, Юрбошимиз бошлаган мулоқот барчанинг кўнглига равшанлик баҳш этди.

— Мотамсаро Она — Ватан тимсолидир, — деди Ислом Каримов. — У гўё фидойи фарзандларини бағрида ардоқлаб тургандек. Фарзанд учун онанинг қайнот бағридан яхшироқ оромли жой йўқ. Унга караб туриб, урушни, қатағонни тасаввур этган, машъум йиллар нафасини хис килган киши бугунги озод ва эркин ҳаёт учун шукроналар айтади, ҳозирги фаровон турмуш, мусаффо осмоннинг қадрини англайди.

Мұхтарам Юрбошимиз таъкидлаётган мусаффо осмон, фаровон турмуш, озод ва эркин ҳаёт сингари тушунчалар қадрини мустақил юрт фарзандлари тўла англаб етаятиларми? Афсуски, ҳа, деб тўлақонли жавоб берса олмаймиз. Шу боисдан ҳам Президентимиз мамлакатимиз зиёлларини сұхбатга чорлади. Давлатимиз раҳбари аниқ ва тиник масаланиң кўндаланг қилиб кўйдилар. Ушбу масаланинг мазмунини шундан иборатки, биз бу кунни нега Хотира ва Қадрлаш куни деб атаемиз? Киншиларимиз шу нарсанинг мазмун-моҳиятига етиб бораётгиларми? Агар бу тушунчанинг асли моҳиятини англаш кийин кечётган бўлса, бу нималарда кўринади? Қандай усуслар билан оддиг одамлар онги, шурида бу куннинг залвори, ўзига хослиги, қадр-қимматини сингдиришимиз керак?

Бу каби саволларга Ўзбекистон Қаҳрамонлари, шоирлар Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов ва бошқалар батағсил жавоб қайтаришига ҳаракат қилдилар, Хотира ва Қадрлаш куни моҳиятини тушунтиришда ижодкорларнинг ўрнига тўхтадилар.

Мамлакатимиз раҳбари журналистлар орқали ёш авлодга мурожаат қилас экан, уларни фидойиликка, юрт равнаки йўлида янада фаолрек меҳнат қилишга чакириди.

— Ҳаёт курашлардан иборат, — деди Президентимиз. — Кураш эса ҳеч қачон кечмайди. Биз келажаги буюк давлат курмоққа киришган эканмиз, бу йўлда кийинчиликлардан чўчимаслигимиз керак. Бу ишда эса биринчи галда ёшларга ишонаимиз. Шунинг учун уларга эътиборни тобора кучайтираяпмиз. Улар биздан-да аклли, доно ва, албатта, баҳти бўлсин. Ҳар бир йигит-қиз юртимизда кечётган жараёнларнинг четда томошабини эмас, фаол иштирокчиси бўлишини истайман.

Алалхусус, биз бу фикрларни қадрлашишимиз, яхши ўқишимиз ва фаол меҳнат қилишимиз зарур.

Мухбиришимиз

«MA'RIFAT»
маслаҳатхонаси

2-бет

Ўқувчини
жазоламаса
ҳам бўладими?

3-бет

DTM tahlili

10-бет

Инглиз тили
сабоклари

12-бет

ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ БЕШИНЧИ СЕССИЯСИ ТҮГРИСИДА АХБОРОТ

(Давоми.
Боши 1-бетда)

акциядорлик жамияти бошқарувининг раиси А. Темиров ўз муроҳа-заларини билдири. Парламент "Прокуратура түгрисида"ги қонуннинг янги таҳрири лойиҳасини иккинчи ўқишда маъқулла-ди ва бу борадаги ишни давом эттириш түгрисида қарор қабул қилди.

Мудофаа ва хавф-сизлик масалалари кўмитаси раиси А. Тур-сунов "Мудофаа түгрисида"ги қонуннинг янги таҳрири ҳақида маъруза қилди. Ушбу масала бўйича Бухоро нефтни қайта ишлаш заводи директори Э. Саидхеме-дов, Термиз тумани ҳокими Б. Панжиев, Олий Мажлиснинг ат-роф-муҳит ва табиатни му-хофаза қилиш кўмитаси ко-тиби Э. Мирзаев, Улуғнор тумани ҳокими К. Обидов ўз фикрларини билдиргач, де-путатлар мазкур қонунни қабул қилди.

Парламентнинг кечки йи-ғилиши "Махсус юклар ва ҳарбий таркибларнинг тран-зити түгрисида"ги қонун ло-йиҳасининг иккинчи ўқишда-ги муҳокамаси билан бош-ланди. Саноат, қурилиш, транспорт ва алоқа масалалари кўмитаси раиси И. Ко-чмарик мазкур масала юзаси-

дан маъруza қилди. Ушбу ҳужжат муҳокамасида "Ўзбекистон темир йўллари" давлат акциядорлик компа-нияси Фаргона бўлими бош-лиги М. Мирҳамзаев, Булун-ғур тумани ҳокими Х. Бойму-родов, "Қашқадарёавтойўл" бирлашмаси раиси К. Пан-жиев, Шўрчи тумани "Пахта" акциядорлик жамияти раиси Р. Абдуллаев иштирок этди. Мазкур қонун ҳам қабул қилинди.

Ижтимоий масалалар ва бандлик кўмитаси раиси М. Сафоева сессия эътибо-рига Ўзбекистон Республи-

касининг "Аҳолини сил каса-лидан муҳофаза қилиш түгри-сида"ги қонуни лойиҳасини ҳавола этди. Мазкур масала юзасидан согликни сақлаш вазирлиги Кардиология ил-мий-текшириш институти ди-ректори Р. Курбонов, Гулис-тон шахридаги 4-мактаб ди-ректори Г. Латипова, Амударё тумани ҳокими Р. Йўлдошев, Ургут тумани ҳокими Х. Нуруллаев сўзга чиққач, депутатлар қонунни қабул қилди.

Иккинчи чакириқ Ўзбекис-тон Республикаси Олий Маж-лиснинг бешинчи сессияси давом этмоқда.

МАГИСТР БЎЛИШ ОСОН ЭМАС

Тошкент Давлат Техника университетида "Магистрларни тайёрлашда фан ва таълим жараёнларини интеграциялаш" масалаларига бағишиланган анжуман ўтказилди.

— Республикаизда бу йил икки мингга яқин магистрлар олий ўкув даргоҳларини битираётган бўлса, шундан 193 нафари бизнинг талабалардир, — деди университет проректори Рус-там Ҳамдамов "Туркестон-пресс" мухбирига. — Анжуманда "Электроника", "Автоматика ва ҳисоблаш техникаси", "Энергетика", "Машинасозлик", "Тоғ иши ва геология", "Нефт ва газ саноати" ҳамда "Иқтисодиёт" йўналишлари бўйича 6 та махсуслаштирилган шўйбалар фаолият кўрсатди.

Р. Ҳамдамовнинг таъкидлашича, "TEMPUS" дастури Европа Иттифоқи ва МДХ давлатларининг олий таълим соҳасидаги ҳамкорлигини ҳам ўз ичига олади ҳамда замонавий билимга эга бўлган магистрларни тайёрлашда кўл келаятти. Унинг мақсади олий таълим соҳасидаги ислоҳотларни кўллаб-куватлашдан иборат. Анжуманда талабалар ахборот ва коммуникация технологиялари соҳасида Ўзбекистонда Европа андозалари бўйича магистрлик курсларини ташкил этиш юзасидан ўзларини қизиктирган саволларга жавоб олишиди.

— Билдирилган талаб ва таклифлар Кадрлар тайёрлаш миллий дастури бўйича амалга оширилаётган ижобий ишларга ўз ҳиссасини қўша-ди, — деди сўзининг якунидаги Р. Ҳамдамов.

"Туркестон-пресс"

Aks-sado

"Маърифат"нинг шу йилги 5 май сонида чоп этилган буҳоролик ва тошкентлик тенг-дошларимнинг "Битириувчи қолдириган эсда-лик" ҳамда "Бир кунлик кийиладиган "оқ фа-та"лар ўрнига... китоб" сарлавҳали мақолаларда билдириган фикрларини ўқиб жуда қувондим. Сабаби мен ҳам қадрдан лицеий-имга нимадир совға қилиш хаёли билан юрган эдим. Очиги, тенгдошларим — битириувчи синф ўқувчиларининг мурожаати мен

КУТУБХОНАГА – ҲУҚУҚИЙ АДАБИЁТ

ўйлаб юрган масалага янада ойдинлик ки-ритди.

Ҳозир матбуотда кишиларнинг ҳуқуқий са-водхонлигини ошириш масаласи кун тарти-бига қўйиллаётir. Назаримда, ҳар бир ўтил-қиз ҳуқуқий билим асосларини мустақил тарзда ўрганиб боришлари зарур. Мен шуни назарда туттган ҳолда лицеийимиз кутубхона-сига ҳуқуқ соҳасига оид 2 та китоб ва 2 та журнал совға қилишга қарор қилдим.

Улуғбек ҲУСАИНОВ,
Наманган туманидаги иқтисодий ҳуқук
лицей-интернатининг 11-синф ўқувчisi

Рахмат Қувватов, Қашқадарё вилояти Чироқчи туман "Қалқама" ширкат жамоа хўжалиги.

Савол: Малака ошириш институтида 1 ой ўқиб келдим, бироқ менга командировка пули берил-мади, қандай олсан бўлади?

Жавоб: Хизмат сафари даврида ва кўчиб юриш билан боғлиқ ишларда ҳаражатларни Мехнат Ко-дексининг 171-моддасига асосан кўйидагилар тўла-ниши лозим:

— йўл кира ҳаражатла-ри;

— доимий турар жойи-дан бошқа жойда яшаш,

Ойдин Абдуллаев, Қашқадарё вилояти Қамаши тумани Ўзбекистон кўчаси 42-уй.

Савол: Ўзбекистон халқ ўқитувчиси қандай им-тиёзларга эга эканлиги ҳақида маълумот бери-шингизни истардим.

Жавоб: 1. "Ўзбекистон Республикаси халқ ўқитувчиси" фахрий унвони-ни болалар ва ёшларга таълим-тарбия беришда алоҳида хизмат кўрсат-ганларга, илгари "Ўзбе-кистонда хизмат кўрсат-ган халқ таълими ходими" фахрий унвонини олган ва халқ ҳурматига сазо-вор бўлган барча типда-ги ва номдаги умумий мактабларининг ўқитувчи-лари, олий, ўрта маҳсус ва ҳунар-техника ўкув юрти муаллимларига, ўкув-тарбия, методик ва

халқ таълимининг бошқа муассасалари ходимла-рига берилади.

2. "Ўзбекистон Респу-бликаси халқ ўқитувчи-си" фахрий унвонига тавсия қилиш фахрий ун-вонга тавсия этилаётган шахс меҳнат қилаётган муассаса жамоаси томонидан амалга оширилади.

"Ўзбекистон Республикаси халқ ўқитувчи-си" фахрий унвонига эга педагогларга ҳар ойда энг кам иш ҳақи миқдори унинг ойлик иш ҳақига кўшиб берилади.

Ma'rifat маслаҳатхонаси

А. Абдувалиев, Паркент тумани, Сўқоқ қишлоғи нафақадор.

Савол: Ўқитувчиларнинг газдан фойдаланиши ва унга тўланиладиган имтиёз ҳақида маълумот бер-сангиз?

Имомов Раззоқ, Бухоро вилояти Олот тумани Ф.Хўжаев жамоа хўжалиги.

Савол: Оиламида мен, хотиним, ўғлим ҳам ўқитувчи, бироқ имтиёздан фақат мен фойдалана-ман, шу тўғрими?

Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 31 декабрдаги 541-сонли қарорининг 14-банди 19-иловасига бино-ан табиий газ бўйича имтиёзлардан фойданаланувчи фуқаролар учун янги тариф меъёрлари қабул қилинган.

Ушбу қарор бўйича Молия вазирлиги ўзининг 1999 йил 11 январ 06-03-17/54 сонли хати орқали қўйида-гиларни маълум қиласди:

а) бир оила учун ойига 40 кв.м. иситиладиган майдон учун Қорақалпогистон Республикаси, Хоразм вилоятида 240 куб. метр, Тошкент шаҳри ва бошқа вилоятларда эса 220 куб.м газ бўйича (бир оиласидаги имтиёздан фойданаланувчи 1 кишига фойдаланади).

б) овқат тайёрлаш учун Фойдаланишда:

- марказлаштирилган ис-сик сув тармоғи мавжуд бўлмаган хонадонларда ҳар бир имтиёздан фойдаланувчи фуқаролар учун бир ойда 9 куб.м имтиёз белгиланган.

- марказлаштирилган ис-

сик сув тармоғи мавжуд бўлмаган хонадонларда ҳар бир имтиёздан фойдаланувчи фуқаролар учун бир ойда 12,5 куб.м имтиёз белгиланган.

Ушбу имтиёзлар бўйича ҳисоб-китоблар 1999 йилнинг 1 январидан амалга ошириб келингани. Мазкур имтиёзларнинг барчасидан шаҳар ўқитувчилари 50 фойда-ва қишлоқ ўқитувчилари 100 фойда-ниш ҳуқуқига эгадирлар.

— Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 1 июндаги 280-сонли қарорининг 4-бандида сув ва газни ҳисобга олиш, приборларни ўрнатиш, квартира ва уйларда квартира ва уй-жойлар мулкдорлари ҳисобига амалга оширилади, дейилган.

— туман марказларида яшовчи педагог ходимлар барча тегишли имтиёзлардан шаҳар меъёрлари бўйича фойдаланадилар.

Й. АХМЕДОВ,
Ўзбекистон таълим ва
фан ходимлари касаба
уюшмаси Марказий
Кўмитаси бош
мутахассиси

Самарқанд шаҳридаги Ҳамид Олимжон номли мусиқали драма театри биносида вилоят ўқитувчиларининг анжумани бўлиб ўтди.

Анжуманда мактабга-ча таълим, мактабдан ташқари таълим, мактаб, ўрта маҳсус қасб-хунар таълими ва олий ўқув юртларида меҳнат қилаётган 850 нафар ўқитувчи мураббийлар иштирок этдилар.

Шу куни эрталабданоқ театр ҳовлиси байрамона тус олди. Ўқувчилар, тарбияланувчилар томонидан тайёрланган ранг-баранг

ҳокими ўринбосари А.Маматовнинг маърузаси тингланди. 10 йил давомидаги таълим соҳасидаги ёртадиган ютуқлар ва камчиликлар маърузада айтиб ўтилди.

Сўнгра Тайлоқ туманидаги 4-мактаб ўқитувчиси М.Йўлдошева, Жомбой туманидаги 21-рейтинг бўйича тажриба-синов мактаби директори М.Ю.супов, Оқдарё туманидаги 6-мактаб кимё фани ўқитувчиси А.Насридинов, Самарқанд туманидаги 4-сон болалар бօғчаси тарбиячиси А.Файзиевлар сўзга чиқиб, ўзлари-

ЎҚИТУВЧИ – МИЛЛАТ ФИДОЙИСИ

буюмлар кўргазмаси, китоб савдоси ва меҳрибонлик уйлари тарбияланувчилари томонидан тайёрланган концерт дастурлари ҳар бир иштирокчига кўтаринки кайфият бахш этиди.

Ўзбекистон Республикасиning 10 йиллигига бағишлаб ўтказилган ушбу анжуманинг дастлаб шўйбалар йиғилиши ўз ишини бошладилар, сўнгра театр биносида вилоят ҳокими Э.Рўзиев ўқитувчилар конференциясини очди ва олиб борди.

Анжуман кун тартибидағи биринчи масаласи, вилюядта Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини рӯёбга чиқаришнинг биринчи босқичида белгиланган вазифаларнинг бажарилиши ва кейинги босқичда рӯёбга чиқариладиган ишлар ҳақида вилоят

нинг тақлиф ва мулоҳазаларини билдирилди. Анжуманда вилоят ҳалиқ таълими бошқармаси бошлиғи А.Бекмуродов, Ҳалиқ таълими вазирлиги педагогик таълим, фан ва маълака ошириш бошқармаси бошлиғи А.Қосимовлар қатнашди ва сўзга чиқди.

Анжуман ниҳоясида Ўзбекистон Республика-сиининг биринчи съездига вилоятимиздан 85 нафар делегатлар очиқ овоз бериш ўйли билан сайландилар. Шунингдек, вилоятимиздаги таълим фидойиларидан бир нечта сига “Ҳалиқ таълими съюноччи” кўкрак ниншонлари ва вилоят ҳокимининг фахрий ёрликлари топширилди.

Конференция катта концерт дастури билан якунланди.

Н.ШЕРБОЕВА

Қариси бор уйнинг париси бор, дейдилар. Ростдан, кексалар бор уй, жамоа фариштали, баракатли бўлади. Шайхонтохур туманидаги 102-мактабда “Эл-юрт ҳурмати” ордени соҳиби Рамзиддин Файзиев ҳам фаолият кўрсатади. 70 ёшни тўлдирган тажрибали педагог ёшларга ҳар соҳада ўрнак бўлиб келмоқда.

Суратда: Рамзиддин Файзиев ёш ўқитувчиларга ўйт берадиган пайт.

Равиль АЛЬБЕКОВ олган сурат.

Мана, иккى йилдирки, ёшларни Ватанни севишига, униардоклашга, ватанпарварликка ўргатиш мақсадида, илм масканларида “Ватан туйгуси” ва “Маънавият асослари” фанлари ўқитилиб келинаётган эди.

Юртбошимиз ташаббуси билан ўқувчилар онгига миљий истиқлол гоясини сингдириш мақсадида жорий йилнинг II чорагидан бошлаб “Миљий истиқлол гояси ва маънавият асослари” фанинг мактабда фан сифатида ўқитилиши айни мудда бўлди.

Туманимизда ушбу фан бўйича услубий кенгаш ташкил қилинди. Кенгашга раиси Н.Йўлдошеванинг ташаббуси билан кенгаш аъзолари йигилишлари ташкил этилди ҳамда мактабларнинг маънавият бўйича директор ўринбосарлари ва шу фан ўқитувчиларининг уч кунлик ўкув ишлари ташкил қилинди. Ўқиш давомида 5-9-син-

ЎҚУВЧИНИ ЖАЗОЛАМАСА ҲАМ БЎЛАДИМИ?

Сир эмас, кейинги пайтда ўқувчилар эркинлиги анча ортган. Баъзи ҳолларда уларнинг бурчларини унтишиб кўяётганиларига ҳам гувоҳмиз. Ўқувчининг гарсга яхши қатнашмаслиги, ҳар хил йўллар билан пул топиш илинжида мактабга келмаслиги натижасига мактаб ўқитувчиси учун яна битта машақкат юзага келаятти. Ўқитувчи интизомсизликнинг олдини олиш учун ишонтириш, рағбатлантириш каби педагогик усуслардан унумли фойдаланмоқда, аммо топширилган вазифа аго этилмаганда ёки синфда ўзбошимчалик ҳолатлари соҳир бўлганда жазолаш, танбех, бериш услубидан ҳам фойдаланмасликинг иложи ўйқ. Танбех, ва жазо тартиббузарлик содир этилган ҳолатга мос ҳолда белгиланади.

Юқори синф ўқувчилари кўпроқ биринчи соатдаги гарсларга кеч келиб, охирги соат гарсларидан кетиб қоладилар. Ўқувчига бир неча бор гарсга кеч қолишининг салбий таъсири тушунтирилади. Интизомсизлик тақрорланаверса, қайтармаслик ваъдаси билан тушунтириш хати олинади. Демак, шундай пайтда ўқувчиларга нисбатан қаттикроқ туриш, талабчанликни ошириш улардаги масъулликни кучайтиради.

Бир кун навбатдаги гарсда синфга кирсан, ҳамма да яхлит бозовталикни пайқадим. Ҳамма-

ҳаммаси ўрнидан туреб, яна жимгина ўтириши. Кейин қайси биридир паст товушда: “Ойна синги, устоз” деди. Шундан сўнг синфда бироз жонланиш бўлди. “Ўзи айбани тан олиб ёнимга чиқсан”, деганиндан сўнг шўҳроқ ўигитча бошини эгид ёнимга келди. Мен бу иш яхши бўлмаганилгини, мактабда мингдан ортиқ ўқувчи ўқиб, ойна синдирса қандай ҳол бўлишини тушунтиришга уриндим. Ҳар ким ўз қилмишига жавоб берши ҳақида уқтиридим, ойнани эса ўзи тўғрилаб

Siz nima deysiz?

кўйишиши кераклигини таъкидлагадига, жойига ўтқаздим. Эртасига ўқувчи ойна олиб келди. Шу воқеадан сўнг синфдаги бир неча ўқувчи бояги шўх ўигитчани қаттикроқ уришишим лозимлигини, у ҳамманинг жонига тегаётгани ҳақида гапириши. Мен агар, хато тузатилмаганда синфда, кейинроқ ота-оналар ўртасига муҳокама қилишим мумкин эди. Ҳолбуки, синфдошигини яхши ўигит, бир оз шўҳроқ, унга ёрдам беринглар, дедим. Агар хатога ўйл кўйган, интизомсизлик қилган ўқувчининг ҳамиятига тегиб кўйилса, кўпчилик олдида изза қилинса, хато тақрорланиши, чукурлашиши мумкин.

Агар жазолашга кўрқитши восита сифатига, ҳокимликни ўрнаштиши куроли, деб ёндошила, иккى

хавф юзага келади, ўқувчининг интизомсизлиги ортаги ва дўстлари, синфдошилари билан ҳамжихатлигига путур етади. Шунинг учун интизоми суст ўқувчини қатор топшириклиарни бажаришдан озод қилиш, кўпчиликдан ажратиб кўйиш ярамайди. Аслини олганда ўқитувчининг бағри кенг, асаби мустаҳкам бўлиши керак. Урсанг эти, сўксанг бети қотади, деган гап бор халқимизда. Жазо сифатига оғизга дуч келган сўзни олмаслик керак.

Бир кун келиб ўқувчи яхши хулқ эгаси бўлиб шакланмаса, унинг аввалги хатоларию шўхликларини таъкидлаша хотурни бўлади. Боланинг атрофдагиларга нисбатан куртак отиб келаётган мурғак ишончини поймол қилиб кўйишингиз мумкин. Бунинг оқибатига синфда ўқитувчига қарши тургани шаклланиши мумкин. Буни алоҳига таъкидлашимнинг боиси, кейинги пайтда ишга келаётган ёш ўқитувчиларга интизоми суст ўқувчиларга етарили жавоб берга олмай, уларнинг хатти-ҳаракатларини изчил таҳлил қилишига ожизликларидан бутун бир синфи ўрнидан турғазиб кўйиб, улар устидан илмий мудирга, директорга рапорт ёзиб, ҳатто ўша синфга гарс беришдан боштортиши ҳоллари учрамокда. Натижада ўқитувчининг бола олдиаги обрўсига путур етади. Бундан сўнг бу ўқитувчининг ҳар қандай ижобий иши ҳам самара бермайди. У педагогикадаги энг катта бойлик— ўқувчи ишончидан маҳрум бўлади.

Ҳамдам ТЎЙЧИЕВ

“КАМОЛОТ” ҚАНОТ ЁЙМОҚДА

Куни кеча Тошкент шаҳрида Ўзбекистон Республикаси “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати Тошкент шаҳри таъсис конференцияси бўлиб ўтди.

Йигилишда республика “Камолот” ижтимоий ҳаракати раиси Ботир Убайдуллаев нутқ сўзлари.

Тошкент шаҳрида ҳам “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати тузилди. Унинг раиси этиб Фурқат Маҳмудхўжаев сайданди. Йигилишдан сўнг делегатлар Мирзо

Улугбек бобига ташриф бўйдилар. Ёшлар учун ташкил этилган саҳна жуда чиройли безатиб қўйилганлиги, хонандаларнинг қўшиклиари кишининг қувонч баҳш этиди. Жумладан, Тошкент Давлат шарқшунослик институтида фаолият олиб бораётган “Қайсарлар” жамоаси бир неча клиплар, кулгили ҳангомалар ва саҳна кўринишлари билан чиқиб, ёшларни жуда хушнуд этишиди.

Наима МИРҲОЖИЕВА

МАКТАБ — МАЪНАВИЯТ БЕШИГИ

Флар учун иш режалари тузилди, методик тавсиялар берилди ва ўқитувчиларнинг шу фан бўйича семинарлар режаси ишлаб чиқилди.

Режа асосидаги илк семинар бизнинг 9-ўрта мактабда ўқитувчиларнинг шу фан бўйича семинарлар амалга оширилаётгани, ўқитувчилар бу фанни қандай ташкил этаётгани, ўртоқлашиш мақсадида бу ерга тўғланандилар.

Семинар сўнгидаги ўтилган дарслар ва тадбирларнинг

таҳлили бўлиб ўтди. Таҳлилда сўзга чиққанлар мактабда шу фан ўқитилишини намунали деб топдилар. Семинар якунидаги сўзга чиқсан ВХТ бошқармаси бошлиғи ўринбосари Т.Аҳмадалиев Вазирлар Мажкамасининг қарори билан мазкур ўқув йилида 9-ўрта мактабни “Миљий истиқлол гояси ва маънавият асослари” фани бўйича республикада тажриба-синов майдони деб эълон қилинганини, бу қарор бутун педагогик жамоа зиммасига ва шахсан шу фан ўқитувчиси Замирахон Бакирова зиммасига катта масъулият юклашини айтиб ўтди.

Немматой ФАФФОРОВА,
Андижон вилояти Хўжаобод туманидаги
9-ўрта мактаб илмий мудираси

Комусли эл — номусли эл, деб халқимиз бежиз айтмаган. Истиқолимиз берган неъматлардан бири — Конституциямиздир. Ўзбекистоннинг ҳар бир фуқароси Баш қонунимизни яхши билмоғи даркор. Бу борада мактабларда қатор ишлар амалга оширилаёт. Тарих дарсларида, хукукий сұхбатларда, учрашувларда имкон қадар Конституциямиз ўргатилмоқда. Лекин бу етарли эмас, деб ўйлаймиз. Чунончи, она тили дарсларида ўргатилган қоидаларни Конституциямиздан олинган моддалар, иборалар орқали сингдиришни мақсадга муовифик деб ҳисоблаймиз. Шу маънода қўйида Тошкент вилояти Пискент туманидаги 1-ўрта мактабнинг она тили ва адабиёти фани ўқитувчиси, "Дўстлик" ордени сохибаси, ижодкор муаллимна Марҳабо Курбонованинг "Грамматикадан ўргатилган маълумотларни ўрганишда оралик назорат учун тест саволлари" дарс ишланмасини тавсия этаётимиз. Бу барча фан ўқитувчилари учун ниҳоятда фойдали бўлиши, табии.

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси неча бўлим, боб ва моддадан ибо-

- A. сифат
B. олмаш
C. от
D. сон
E. ёрдамчи сўз
5. Ёрдамчи сўзларни топинг.

64-модда. Ота-оналар ўз фарзандларини вояга етгунларига қадар боқиш ва тарбиялашга мажбурдирлар.

- A. ўз
B. қадар
C. ва
D. В, С жавоб тўғри
E. — дир

6. 65-модда. Оналик ва болалик давлат томонидан муҳофаза қилинади.

Оналик ва болаликдагилик қандай кўшимча?

- A. мавхум от ясовчи кўшимча
B. сифат ясовчи кўшимча
C. шакл ясовчи кўшимча
D. -лик кўшимча эмас
E. шахс оти ясовчи кўшимча

7. Отлашган сўзларни топинг.

45-модда. Вояга етмаганлар, меҳнатга лаёқатсизлар ва ёлғиз кексаларнинг хукуклари давлат ҳимоясида-

- A. қонун билан, солиқлар
B. йигимлар, тўлашга
C. қонун билан, белгиланган
D. А, В жавоблар тўғри
E. В, С жавоблар тўғри
12. Соннинг грамматик вазифасини белгиланг.

117-модда. Ҳар бир сайловчи бир овозга эга.

- A. аниқловчи
B. ҳол
C. кесим
D. тўлдирувчи
E. эга

13. Кесим қайси сўз туркуми билан ифодаланган?

123-модда. Соликлар жорий қилиша фақат Ўзбекистон Республикасининг Олий Мажлиси ҳақли.

- A. от
B. сифат
C. отлашган сўз
D. феъл
E. кўшма феъл
14. Берилган гапда нечта сўз бирикмаси мавжуд.

52-модда. Ўзбекистон Республикасини ҳимоя қилиш Ўзбекистон Республикаси ҳар бир фуқаросининг бурчидир.

A. 6 та

ТАШАББУС БОР ЖОЙДА...

Жисмоний ривожланишда нуқсонлари булган болаларни соғлом жамият аъзоларига тенглаштириш, уларга соғлом руҳият баҳш этиб, соғлом гоялар ва фикрлар соҳиби қилиб тарбиялаш давлат аҳамиятига молик ва-зиғидир. Бу талабларга амал қилиш, уқувчиларнинг хукукий маданиятини ошириш ва уларда конституциявий билимларни чуқур эгаллашлари мухимдир.

Хукукий билимларнинг муқаммаллиги, аввало, Ўзбекистон Республикаси Конституциясини ўрганишдан бошланади. Чунки Асосий Қонунимизда давлатимиз хукукий тизимнинг етуклиги ифода этилган. Президентимиз сўзлари билан айтганда, Конституциямиз том маънода халқимиз тафаккури ва ижодининг маҳсулиши. Шундай экан, демократик, хукукий давлатни барпо этиш жараёнда болаларни музкаммал ургатиш — давр талабидир.

Яқинда Фарғона вилояти Куқон шаҳар 9-запф кўрувчи болалар маҳсус мактаб-интернати — Конституциянинг ўрганиши мавзусида республика семинар-кенташи ўтказилди.

Республика Таълим маркази томонидан ўтказилган семинар кенгашда республикамизнинг турили вилоятларидан келган мутахассислар катнашдилар. Вилоят халқ таълими бошқармаси бошлиги М.Хужаев вилоятда Асосий Қонунинг ўрганилиши, уқувчиларнинг хукукий маданиятини ошириш борасидаги ишлар ҳақида гапириб, семинар-кенгаш қатнашчилари ва барча меҳмонларни қизгин кутлади.

Мактаб-интернат раҳбари Д.Маҳмудованинг билимгоҳда Асосий Қонунимизнинг ўрганилиши тажрибаси тўғрисидаги маърузаси тингланди. Шу куни мактаб-интернатнинг тажрибали ўқитувчилари Н.Косимов, С.Раҳмонова, А.Алиеваларнинг намунали очик дарслари билан танишилди.

ТАЛАБАНИНГ БУРЧИ — ЎҚИШ

Республика ўшларининг кўп қисми олий, ўрта маҳсус ўкув юртларида ва касб-хунар коллежларида таҳсил олмоқда. Айниқса, вилоятлардан келиб, таълим олаётган ўшлари пойтахтда ҳам кўп.

Талабаларнинг ўқиши жуда кўп хатоликларга йўл батта, ўқиши. Улар ўкув дарсларига тўлиқ қатнашишмайди. Хатто институтта келиб туриб, дарсга кирмасдан, кўчаларда ва ҳар хил биллиард хоналарда санқиб юрганликларига чидолмайсан. Бундай ҳолларни кўрганда ўз-ўзингдан хаёлга толасан киши. Ота-она фарзандим ўқисин, деб бутун нонини яримта ҳатдан таъминлайди. Шундай талабаларнинг тода оғёзи кўйган то-лашиб қолади. Чунки дарсга кам қатнашган, сессияни ёпиши керак, бундай пайтда ўқитувчиларга хушомад қилишларини кўрсангиз... "Хомий"ларини ўртага солиб, бир амаллаб сессияни ёпдилар ва иш "хамирдан қил суғурган" каби силлик кечади. Хўш, бундай кимга фойдаю, кимга зарар?

Энди савол пайдо бўлади, талабанинг бурчи нима ўзи? Албатта, ўқиши. У ўқишини шу тарзда тамомлаб, дипломни кўлга олиб, бирон жойга ўз мутахассислиги бўйича ишга бора-ю, калла қурғур ошковоқ мисол бўм-бўш бўлса. Чаламулла. Кадрлар Ўзбекистоннинг ривожланишида ўрининг эга бўладиларми? Йўқ, албатта. Ҳар бир талаба мен қандай ўқияман-у, эртага ким бўламан деган саволни ўз-ўзига берса дейман. Зоро, талабанинг мақсади етук мутахассис бўлишдан иборат.

**Сайд КОРАЕВ,
ТДМИ талабаси**

БИЛИМИНГИЗ- НАМОЁН ЭТИНГ!

ёхуд она тили дарсларида Ўзбекистон Республикаси Конституциясини тест саволлари ёрдамида ўрганиш

рат?

- A. 6 бўлим, 26 боб, 128 моддадан
B. 6 бўлим, 25 боб, 128 моддадан,
C. 6 бўлим, 26 боб, 124 моддадан
D. 5 бўлим, 25 боб, 120 моддадан
E. 4 бўлим, 26 боб, 128 моддадан

2. Қайси қаторда Конституциянинг 4-моддаси берилганди.

- A. Ўзбекистон — суворен демократик республика
B. Ўзбекистон Республикасининг пойтахти — Тошкент шаҳри

C. Оммавий ахборот восита-лари эркиндинг ва қонунга му-воғиқ ишлайди

D. Ўзбекистон Республикасининг давлат тили ўзбек тилидир

E. Ҳар ким фикрлаш, сўз ва эътиқод эркинлиги хукуқига эга

3. Гапдаги ўюшик бўлакларни топиб, қайси гап бўла-ги бўлиб келганини топинг.

Ўзбекистон Республикаси-да демократия умуминсоний принципларга асосланади, уларга кўра инсон, унинг ҳаёти, эркинлиги, шаъни, кадр-қиммати ва бошқа даҳлсиз хукуклари олий қад-рият хисобланади.

A. умуминсоний, олий; аниқловчи

B. принципларга, уларга; тўлдирувчи

C. инсон, ҳаёти, эркинлиги; эга

D. шаъни, қадр-қиммати, хукуклари; эга

E. С,Д жавоблар тўғри

4. Тагига чизилган сўзларни сўз туркумини анқланг.

Ўзбекистон Республикаси-нинг бутун худудида ягона фуқаролик ўрнатилади.

- A. ҳукуклари
B. етмаганлар
C. лаёқатсизлар
D. кексалар
E. В, С, Д жавоблар тўғри

8. Ясама сўзларни топинг.

42-модда. Давлат жамиятининг маданий, илмий ва техникиявий ривожланишига ғамхўрлик қиласи.

- A. ғамхўрлик, маданий, ри-вожланиш
B. маданий, илмий, техникиявий

C. маданий, илмий, ғамхўрлик
D. илмий, техникиявий, ғамхўрлик қиласи

E. маданий, техникиявий, ри-вожланиш

9. Гапдаги гап бўлаклари сони нечта?

43-модда. Давлат фуқароларнинг Конституция ва қонунларда мустаҳкамланган хукуклари ва эркинликларини таъминлайди.

- A. 7 та
B. 5 та
C. 4 та
D. 6 та
E. 3 та

10. Қайси қаторда гап бўлаклари тўғри изоҳланган?

47-модда. Барча фуқаролар Конституцияда белгилаб кўйилган бурчларини бажарадилар.

- A. аниқловчи, эга, ҳол, тўлди-рвичи, кесим

B. аниқловчи, эга, тўлдирувчи, аниқловчи, кесим

C. эга, ҳол, аниқловчи, кесим

D. аниқловчи, эга, тўлдирувчи, аниқловчи, тўлдирувчи, кесим

E. эга, тўлдирувчи, аниқловчи, кесим

11. Тўлдирувчиларни топинг.

51-модда. Фуқаролар қонун билан белгиланган со-ликлар ва маҳаллий йигимларни тўлашга мажбурдирлар.

- B. 4 та
C. 5 та
D. 7 та
E. 3 та

15. Мослашувли бирикмани топинг.

49-модда. Фуқаролар Ўзбекистон халқининг тарихий, маънавий ва маданий меросини авайлаб-асрашга мажбурдирлар.

- A. меросини асрашга
B. халқининг меросини
C. авайлаб-асрашга
D. асрашга мажбурдирлар
E. фуқаролар мажбурдирлар

16. Нуқталар ўрнига ке-ракли сўзларни кўйинг.

41-модда. Бепул... таълим олиш... томонидан кафолатланади.

- A. умумий, жамият
B. ўрта, давлат
C. бошлангич, жамият
D. умумий, давлат
E. олий, давлат

17. Берилган гапдаги сўзлар қайси келишикда?

41-модда. Мактаб ишлари давлат назоратидадир.

- A. бош к., бош к., бош к., ўрин-пайт к.

B. бош к., бош к., қаратқич к., ўрин-пайт к.

C. қаратқич келишиги, бош к., қаратқич к., ўрин-пайт к.

D. қаратқич к., тушум к., қаратқич к., ўрин-пайт к.

18. Берилган гап турини белгиланг.

102-модда. Вилоят ҳокими-лари ва Тошкент шаҳри ҳокими Президент томонидан тайинланади ва лавозимидан озод қилинади ҳамда тегишили ҳалқ депутатлари Кенгаши томонидан тасдикланади.

- A. кўшма гап
B. содда гап
C. боғланган кўшма гап

Мехмонимиз — кураш бўйича биринчи жаҳон чемпиони, самбо бўйича 5 марта жаҳон, 4 марта Осиё чемпиони, "Ўзбекистон белгиси", "Ўзбекистон ифтихори" кўкрак нишонлари соҳиби, халқаро миқёсдаги спорт устаси Акобир Курбонов. У 1975 йил 29 июлида Бухоро туманидаги Деҳожи қишлоғида туғилган. Айни дамда ИИВ Академияси жанговар жисмоний тайёргарлик кафедрасида ўқитувчи. Милиция капитани.

— Дастрраб анъана-
вий саволимиз: биринчи мualлимизни қандай эслайсиз?

— 1981 йили олти ёшимда Бухоро тумани "Маданият" жамоа хўжалигидаги Садриддин Айний номидаги мактабга ўқишга борганман. Биринчи ўқитувчим Матлаб опа Некова бўлганлар. Кўлимга илк бор қалам тутқазиб, ўқишни, ёзишни ўргатган бу мuallimma опам олдида бир умр қарздорман. Менинг шу даражага етишимда нафакат биринчи ўқитувчим, балки ўша мактабнинг барча ўқитувчиларининг хиссаси катта бўлган.

Оиласиз ҳам мualлим-мураббийлар оиласи. Отам Собир Курбонов — самбо бўйича Европа ва жаҳон чемпиони, Бухоро вилоят ИИБда катта мураббий, кўл жанги ва кураш бўйича вилоят терма жамоаси бош мураббийи. Онам Абера Ҳакимова ўша мен ўқиган мактабда бошлангич синф мuallimasi бўлиб ишлайди. Албатта, улар олдида ҳам умрбод қарздорман, таъзимдаман.

— Болалик хотира-
ларингиз билан ўртоқ-
лашсангиз.

— Полвонлар сулоласининг вакили сифатида болалигимдан миллий курашга қизиқиб, катта-кичик давраларда тенгқурларим билан олишиб ўғсанман. Конда бор экан-да, барчасини йиқитар эдим. Тезрок катта бўлиб, отамдек чемпион бўлишни орзу килардим. Мана, худога шукр, орзуларимга эришдим, эришапман. Аммо ҳаммаси меҳнат, тинимсиз ҳаракат, машгулотлар маҳсули.

Галабаларимда курашчилар сулоласидан эканлигимнинг ҳам аҳамияти бор, деб ўйлайман. Отамни айтиб ўтдим, у кишини кўпчилик танийди ҳам. Яна уч амаким спорт устаси, номи чиқкан полвонлар. Умуман, қишло-

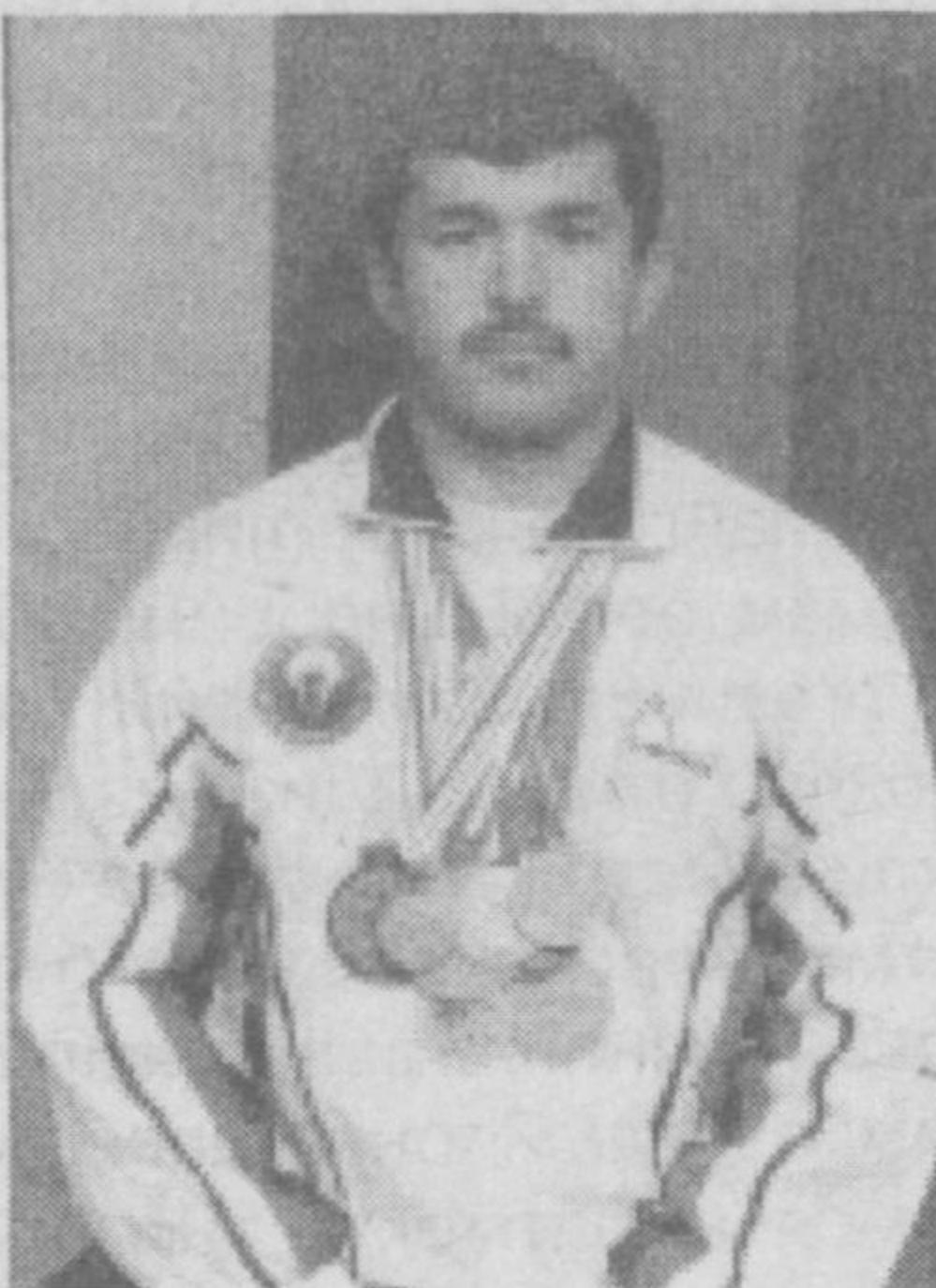
гимиз, Бухоро — полвонлар юрти.

— Демак, фарзанд-
ларингиз ҳам полвон
бўлиб етишишини хоҳ-
лайсиз.

— Албатта. Ҳозир бир ўғилчамиз бор. Исли — Саидсломбек. Бир ёшга тўляяпти. Худо хоҳласа етук полвон қилиб тарбиялайман. Курашчи бўлиши шарт.

— Мухлислар чемпионни фақат голиб пай-

Меҳмонхона

— Эътибор берганмиз, бошқа кураш турларидан фарқли ўлароқ, бизнинг миллий курашимида полвонлар фақатгина тикка туриб олишадилар! Дангал олишадилар!

Кураш — одамни дангалликка, ҳақгўйликка, журъатли бўлишга, мардликка (яна кўп хислатларни санаш мумкин) ўргатади.

эришдим. Илк бор Осиё чемпиони бўлдим. Софияда бўлиб ўтган жаҳон биринчилигида шоҳсупанинг энг юқори поғонасига кўтарилдим. Ундан сўнг Кирғизистонда бўлиб ўтган милиция ходимлари ўртасидаги жаҳон чемпионатида голиб чиқдим. Таалабалар ўртасида жаҳон биринчилиги — универсиадада ҳам ўз вазним бўйича (74 кг) биринчи ўринни эгаллаш насиб этди.

1997 йили Жаҳон кубоги соҳиби бўлдим. Осиё чемпионатида яна ғалаба қозондим. Булар барчаси самбо бўйича. Аммо буларнинг бар бир тарафу, 1999 йили ўтказилган кураш бўйича биринчи жаҳон чемпионатида зафар қозонганим бир тараф бўлди. У менга ўзгача бир фурур, ифтихор баҳш этди.

— Ўша жанглардан қайси бири кўпроқ

Унинг бугунги даражага чиқиши, жаҳон миқёсида кенг оммавийлашишига, энг аввало, Ватанимизнинг истиклолга эришгани сабаб деб ўйлайман. Давлатимиз ва ҳукуматимиз томонидан курашга, умуман, спортга берилаётган эътибор юртимиз спортчиларининг оламшумул фалабаларига сабаб бўлаёттир, зафарлар сони, салмоғининг кўпайишига олиб келаёттир. Ҳозиргача, мана, кураш бўйича иккى бор жаҳон чемпионати, илк бор Осиё чемпионати, ўсмирлар ўртасида жаҳон биринчилиги, бир қанча халқаро турнирлар ўтказилди, ўтказилмоқда, режалаштирилмоқда. Шу илдамлашда худо хоҳласа кураш, албатта, олимпиада ўйинлари дастурига киритилади. Ва бунда ғолибликка, энг аввало, юртимиз полвонлари асосий даъвогар бўладилар.

Яна шуни айтиш лозимки, миллий кураши мизнинг қайси давлатда, қайси миллат полвонлари билан бўлмасин ўтказилаётган беллашувларда "ҳалол", "ғирром", "чала", "ёнбуш" каби ўзбекча атамалар билан кўлланилиши бизнинг миллатимизнинг фахри, деб биламан.

— Белбоғли кураш ҳақида фикрингиз?

— Белбоғли кураш ҳам азалдан мавжуд бўлган кураш тури. Унинг ўзига хослиги — белбоғдан ушлаб усул бажариш. Миллий кураши мизда эса самбо, дзюдо, юон-рум кураши ва бошқа кураш турларининг элементлари кўп учрайди. Чет эллик полвонлар шу сабаб уни тез ўзлаштираятилар. Белбоғли курашни эса кўпчилиги билишмайди. Келажакда бу кураш тури ҳам ривожланиб, халқаро миқёсларга чиқади, деб ўйлайман.

— "Маърифат" муштариийларига, мухлисларингизга тилакларингиз?

— Умрлари узок бўлсин, соғ бўлишсин. Ўқитувчилар ва ўкувчилар бир-бирларидан рози бўлсинлар. Муаллимларга куч-куват тилайман, бўлғуси чемпионларни тайёрлаш ўйлида чарчамасинлар.

Мухлисларимга тилагим: даставвал ўзларини енгишни ўргансинлар. Шунда ҳаммаси яхши бўлади.

— Самимий сұхбат учун ташаккур!

Хусан НИШОНОВ
сұхбатлашди

ПОЛВОНЛАР СУЛОЛАСИННИГ ЧЕМПИОН ВАКИЛИ

тида, зўр кайфиятда,
магнур кулиб турган
ҳолда кўрадилар. Бино-
роқ бунгача ўтилган
йўл...

— Ҳар бир спортчи, у
қайси тур билан шуғуллан-
наётган бўлмасин, ўз
олдига, энг аввало, аник
мақсад қўя олиши ло-
зим. Бу биринчи омил...
“Генерал бўлишини орзу
килмаган солдат солдат
эмас” дейишади. Ҳамма
чемпион бўлишни хоҳ-
лайди. Аммо устозлар
кўмагисиз ҳеч нарсага
эришиб бўлмайди.

— Менга биринчи бўлиб
кураш сирларини ўргат-
ган устозларим Фатхулла
Холиков, Бекмурод Рўзи-
ев, амаким, халқаро
миқёсдаги спорт устаси
Наби Курбоновлардан
мингдан-минг розиман.

Хозирда мураббийларим
ака-ука Фазлиддин
ва Фахриддин Пўлатов-
лар, катта мураббий Рав-
шан ака Аҳмаджонов мен
билан машғулот ўткази-
шапти. Улар кўмагида
ҳалиям изланишдаман.

— Каратэ, шахмат
ва яна бошқа кўплаб
спорт турлари мута-
хассислари ўша спорт
турининг тарбиявий
аҳамиятини таъкидла-
шади. Сиз кураш ми-
солида бу борада ни-
малар дея оласиз?

— Полвонларимиз-
дан кимларнинг истеъ-
додини ҳурмат қила-
сиз?

— Галабаларимга са-
бабчи бўлган, усулларни
ўргатган полвонларга
эҳтиромим чексиз. Бу-
лар — дадам ва биринчи
узозим Собир Курбонов, Шуҳрат Очилов,
Шуҳрат Ҳўжаев, Ботир Турдиев, Сайфиддин
Ходиев — яқин ўтмиши-
мизнинг забардаст пол-
вонлари. Буғунги кун
полвонларидан Камол
Муродов, Ботир Ҳўжаев,
Зокир Шарипов, Алишер
Йўлдошев, Тоҳир Бобо-
жоновларнинг истеъдо-
дини ҳурмат қиламан.
Улардан ўрганаман.

— Яна қандай спорт
турларига қизиқасиз?

— Болаликда ўртоқла-
рим билан бирга футбол,
кўл тўпи билан шуғуллан-
ганимиз. 5-синфдан бош-
лаб самбо билан жиддий
шуғуллана бошладим.
Футболга ҳалиям қизиқи-
шим зўр. Ўйнаб турман.
Яна волейбол, баскетбол
ҳам севимли спорт тур-
ларидан.

— Гиламдаги илк
ғалабангизни қандай
хотирлайсиз?

— 1995 йил менинг
ҳаётимда катта из қол-
дирди. Дастррабки улкан
ғалабаларимга шу ийли

ёдингизда қолган?

— Албатта, финалда-
ги олишув. 73 кг. вазни-
да Махтумкули Махмудов
ва мен финалгача етиб келдик. Охирги да-
қиқаларгача кучларимиз
тенг келди. Фақатгина
сўнгги сонияларда усул
қўллаб, очко олишга му-
ваффақ бўлдим ва ғала-
ба қозондим.

Эсингизда бўлса,
ушбу олишувимиз телевизорда тўғридан тўғри
кўрсатилган. Шунда шарҳловчилар, “Собир Курбонов жон куйдириб ўғлига тушунтираяпти,
қўллари билан имо-ишора қилиб кўрсатаяпти.
Аммо Акобир буларни илғагани йўқ. Ҳозир унинг қулоғига гап кирмайди” қабилида гапиришган. Ваҳоланки, мен ўшандага падари бузрукворимнинг ўргатганидек
усул қўллаб, ғалаба қозонганман. Ишонасизми, бутун стадион шовқини, томошибинлар ҳайқириги — ҳеч қайсиси қулоғимга кирмаган. Фақатгина отамнинг гапларини эшитганман, холос.

— Курашнинг кела-
жагини қандай тасав-
вур этајпиз? У олим-
пиада турлари сафига
кира оладими?

— Миллатимиз каби
миллий кураши мизнинг
ҳам илдизи бақувват.

ЯНГИЛАНИШ ЖАРАЁНИДА

“Кадрлар тайёрлаш миллий дастури”нинг биринчи босқичи якунланётган даврда Булунғур туманида ҳам таълим соҳасига алоҳида эътибор берилаётгани сезилиб турибди. Буни биргина Булунғур қишлоқ хўжалиги касб-хунар коллежи мисолида кўриш мумкин.

Бу маскан 1999 йил 1 сентябрдан касб-хунар коллежи мақомини олгач унинг ташки қиёфаси билан бир қаторда таълим мазмуни ҳам ўзгарди. Ҳозирда билим масканда 618 нафар талаба таҳсил олмоқда. 38 нафар ўқитувчи ва 24 нафар ишлаб чиқариш усталири таълим ва тарбия бериш билан машгулдир. Бугунги кунда ўкув масканни нафасат туманда, балки Самарқ-

анд вилоятида ҳам алоҳида ўрин тутади.

Таълим-тарбия жараёнини ўрганиш мақсадида масканни кўздан кечирдик. Замонавий таъмирланган, талаб даражасидаги синфоналар, компьютер хоналари, чет тилини ўрганиш учун алоҳида хоналар замонавий ускуналар билан жиҳозланган. Бугунги кунда ўкув масканда қишлоқ хўжалиги машиналарини бошқариш ва техник хизмат кўрсатиш, фермер ўсимлик шунос, мева ва сабзавотларни сақлаш ва қайта ишлаш, вино ишлаб чиқариш саноати ва молия агенти йўналишлари бўйича мутахассислар тайёрланмоқда. Ҳар бир битирувчи талабага 2 тадан ортиқ мутахассислик берилмоқда.

Ўкув масканни тўғрисида колледж директори Маҳмуд Убайдуллаев қуйидагиларни гапириб берди:

— Бугунгача эришган барча ютуқлар ўзимизники. Лекин талайгина камчиликларни миз ҳам бор. Ёшларни касбга ўргатишида замонавий дастгоҳлар етишмайди. Биз керакли бўлган ускуналарга буюрта берганимиз. Яна бир нарса, бизнинг таълим жараёнимиз учун Япония давлати сармоя ажратмоқчи. Яқинда уларнинг бир гурухи ташриф буюриб, бизнинг тизимимиз билан яқиндан танишиди. Улар ажратган маблагфа замонавий аудио, видео ускуналар олишни мўлжаллаяпмиз.

Шерзод АҲМАТОВ,
“Маърифат” мухбири

Ашурали Зоҳирий номидаги Қўқон педагогика билим юрти 1917 йилнинг сентяброда Қўқон маърифатпарварлари томонидан ташкил этилган.

Билим юртига Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий, Тошмуҳаммад Қори Ниёзий, Ашурали Зоҳирий каби миллатнинг чин ватан парвар, маърифатпарвар кишилари тамал тошини қўйган. Бу даргоҳда ёш авлодга таълим-тарбия беришда ана шу устоzlар бошлаган анъаналар давом этирилмоқда. Илм даргохининг биринчи раҳбарларидан бўлган Қори Ниёзий ўқитувчига кўйлаётган талаб ҳақида ажойиб фикр айтади: “Ёш авлоднинг тарбияси фаҳри ва олийжаноб вазифа бўлиши билан бирга

олдига катта вазифалар кўйилган. Ушбу марказ муллымларни мизнинг педагогик фаолиятларида, туб бурилишлар ясашлашида, ўз устиларида ишлашлашида катта ёрдам бермоқда.

Билим юрти 650 уринли ёткожона ва 2 та ўкув биносига эга. Билим юрти ўкувчиларининг деярли барчаси қизлар бўлганларни сабабли, уларнинг юриш туриши, кийиниши, ҳатти-харакатларига ҳам куз-кулоқ бўлиб туриш зарур. Шу мақсадда 1995 йилда билим юрти раҳбари С.Абдуллаева “Қизларни мустақил ҳаётга тайёрлаш” дастурини ишлаб чиқди. Мазкур дастур Республика Таълим Маркази томонидан маъкулланди.

Билим юртида жисмоний

НАВКИРОН МАСКАН

айни замонда у фоят даражада мураккаб ва масъулиятлидир. Бу вазифани мұваффақият билан бажариш учун ўқитувчи энг аввал ўз ишининг шайдоси булиши керак”.

Бугунги кунда Қўқон педагогика билим юртида 1000 нафардан зиёд талаба таҳсил олмоқда. Биз билим юрти раҳбари Саломатхон Абдуллаева билан сұхбатлашиб қуйидагиларни билиб олдик:

— Бугунги кунда билим юртимизда ўқитиши сифатини ошириш учун амалий ишлар қилинмоқда. Шулардан бири “Ўқитишининг янгича педагогик технологияси маркази”dir. Барча таълими ишлар шу марказда тұпланади ва у маъмурият бошчилегида тажрибали ўқитувчилар ҳайъати томонидан бошқарилади. Услубий марказға бугунги кунда Муминахон Бегматова мудирик қылмоқда. Бугунги күн ёшларини тарбиялашда, уларга замон талабларына мос билим беришда, улар онгига ўзлигимизни, миллий урф-одатларимиз, анъаналаримиз, қадриятларимизни сингдира бориша ўқитувчиларимиз

тарбия фан уюшмаси билан биргаликда, турли спорт тұғараларни фаолият курсатади. Бу даргохнинг чиройига чирой құшиб турған теннис кортида қизлар буш вактларини мазмунли утказмоқдалар.

Замон ҳар бир кишидан ишчанлық ва тадбиркорлық талаб қылмоқда. Билим юрти жамоаси ҳам бу йулда самарали ишларни амалга ошириб келмоқдалар.

“Устоз” савдо ишлаб чиқарыш корхонасида тикув цехи фаолият курсатади, қишлоқ хўжалик масҳсулотлари етишириш, абитурентлар учун тайёрлов курслари ташкил этиш, видео ёзувлар хизмати сармоядан ташқари маблағ топиш учун ишлаб туриди.

Қўқон педагогика билим юрти водийдаги тажрибага бой илм даргохи ҳисобланади. Факат билимли ва юксак салоҳиятта эга муллымларни тайёрлаш бу даргох ўқитувчи ва мұраббийларининг асосий мақсадидир.

Шарифа МАДРАХИМОВА

ТАЛАБАЛАР ОТАЛИҚҚА ОЛИШДИ

Тошкент ўрмочилик ва мелиоратив техникумида ёшларни мустақиллик руҳида тарбиялаш мақсадида маънавият ва маърифат маркази ташкил қилинган. Үнда ҳалқимизнинг ўтмиш анъаналари, Қадимий тарихи, мустақиллик берган олий неъматлар кўзга ташлашиб туриди.

Маърифат марказида мунтазам равишда миллий фуруримиз, дунё қарашимиз ва келажаги буок давлатимиз ҳақидаги асарлар, блюмлар жонли равишда тасвиrlанган. Қатъий режага биноан марказда ўқувчи ва ўқитувчилар, уруш ва меҳнат фахрийлари билан турли қизиқарлар кечалар ўтказиш одат тусига айланди. Бундан ташқари техникум талабалари Қибрай тумани марказидаги уз оталиклигига олдилар. талабалар иккинчи жаҳон урушида жон олиб-жон берган фидойилар билан амалий мулоқотда бўлмоқдалар, уруш воқеалари, юртдошларимизнинг жангларда кўрсатган жасоратлари ҳақида турли хужжатларни тўпламоқдалар.

Техникумда миллий мағкурамизни ривожлантириш борасида кўп қиррал тадбирлар амалга оширилмоқда. Буларнинг ҳаммаси ўқувчи ёшлар онгига Ватанпарварлик фоялини юксалитириш, жонажон Ватанимизни севиш фоялари сингдирмоқда.

Рўзимат ДАМИНОВ

Фаллаорол туманидаги 1-лицей-интернат мустақиллик йилларида ташкил топган таълим масканларининг биридир. Бу даргох, мана 7 йилдирки, иктидорли болаларга илм сирларини турли хил усул-услубларда сингдириб келаёттир. Бугун бу ерда ижодкор, доимо изланишда бўлган педагогик жамоанинг қарор топишида илм даргохи директори Аҳмад Бутуновнинг ҳиссаси каттадир. Шахс камолоти, инсон саломатлиги ва манбаатлари лицей-интернатдаги таълим-тарбия жараёнида мухим ўрин олувчи устувор йўналишлардир.

Суратларда: лицей-интернат маъмурияти кенгашмокда.

Немис тили ўқитувчиси Х.Муқаддасованинг ҳар бир дарси қизиқарли ўтади.

Шавкат АҚРАМОВ
олган суратлар.

Яқинда биз Алишер Навоийномидаги республика Нафис санъат лицейи тасвирий санъат ўқитувчиси Абдураҳмон Нурқобилов билан ўз соҳаси бўйича янгиликлар, режалар, орзулар хусусида сұхбатлашиб қолдик.

“Ўтган XX асрнинг 80-йиллари ўрталарида бир қанча ижодкорлар, санъат таргиготчилари Ўзбекистонда болалар бадиий-тасвирий ижодини намойиш этувчи галерея ташкил этиш мақсадида ҳаракатлар килиб, уни амалга оширишнинг уддасидан чиқа олмаган эдилар. Ўша пайтдаги тузум мағкураси, қарашлари бунга йўл очмаганинг сабаблари эндиликда барчамизга маълум. Шунинг учун “Ўзбекистон болаларининг тасвирий санъат галереяси”ни ташкил этиш орзуси мени тарк этмаяти, фикр зикримни банд этмоқда, — дейди Абдураҳмон ака. — Галерея фолијатининг низомини ўтган йили ишлаб чиқсан эдим. Унинг муҳо-

камаси Республика Таълим Маркази илмий-методик кенгаши мажлисида мұхоммад қилиниб маъқулланган. Хорижий мамлакатлардаги турли ижодий мұассасалар билан кенг тармоқдаги алоқалар ўрнатиш мазкур галереяниң энг мұхим вазифаларидан бири бўлиши кўзда тутилган тадбирлардан

янги педагогик технологияларини ўрганиш ва уни жорий этишини ташкил этиш билан ҳам бевосита шуғулланади...

Биз сұхбат давомида шунгага амин бўлдикки, галереяни ташкил этишнинг барча ташкилий, амалий томонлари, шунингдек, қаерда жойлашишига қадар ўйлаб қўйилган экан. Кўргазмахона дастлаб Нафис санъат лицейи экспозиция майдонида ташкил қилиниши мумкинлиги айтилди. У ерда ўқувчиларнинг энг сара тасвирий ишларини бемалол намойиш этиши имкони бор...

Ўзбекистон Бадиий академияси ижодкорлар уюшмаси аъзоси, моҳир педагог-рассом Абдураҳмон Нурқобилов эзгу, ибратли ишларни бошлаган экан, ўйлаймизки, унинг ташаббусини кўпчилик қўллаб-кувватлаб, яқиндан амалий ёрдам беради.

Бахром ТОЖИЕВ

БОДАДАР КАМОЛОТИ ЙУЛДИ

дир. Ўзбекистондаги хорижий элчихоналарнинг маданият марказлари билан болалар ижодий бўйича маданий-маънавий алоқаларни йўлга кўйиш, хориждаги мактаблар ўқувчилари билан дўстлик мактублари, видеокассеталар, дискетлар орқали мұносабатлар ўрнатиш масалалари шундай ишлар каторига киради. Галерея ривожланган демократик мамлакатлар тизимида ижодий тажрибалар, тасвирий санъатни ўқитишнинг

ларини бемалол намойиш этиши имкони бор...

Ўзбекистон Бадиий академияси ижодкорлар уюшмаси аъзоси, моҳир педагог-рассом Абдураҳмон Нурқобилов эзгу, ибратли ишларни бошлаган экан, ўйлаймизки, унинг ташаббусини кўпчилик қўллаб-кувватлаб, яқиндан амалий ёрдам беради.

Бахром ТОЖИЕВ

Европа Ҳамдустлиги мамлакатлари комиссияси кошида ташкил этилган "ТЕМПУС — ТАСИС" лойиҳасида бир қатор мустақил давлатлар билан илмий алоқа ўрнатиш дастури тузилган ва чоп этилган. Бу дастурдан Марказий Осиё ҳудудидаги мустақил давлатлар — Ўзбекистон, Қозогистон, Туркманистон ва Қирғизистон ҳам ўрин эгаллаган. Ўзбекистон Республикаси учун мўлжалланган лойиҳада Европа Парламенти комиссияси билан ҳамкорликда бир қатор йўналишларда илмий-тадқиқот ишлари олиб бориш кўзда тутилган. Жумладан, география, геология, атроф-муҳит, табиий ресурсларни бошқариш, туризм иқтисодиёти, ўқитувчилар малакасини ошириш каби алоқалар.

Юкорида баён этилган лойиҳага ва илмий йўналишларга асосланиб, Самарқанд Давлат университети географлари, "ТЕМПУС — ТАСИС" дастурининг "УРБАЛАЙФ" бўлими билан нафақат Ўзбекистонда, балки бутун Марказий Осиё мустақил давлатлари ўртасида биринчи бўлиб, 1994 йилда илмий алоқа ўрнатдилар. Натижада, университет география факультети кошида "УРБАЛАЙФ" илмий-тадқиқот маркази ташкил этилди.

"ТАСИС" лойиҳасига асосан, Ўзбекистон, Бельгия ва Италия олий ўкув юртлари ўртасида илмий алоқалар ўрнатиш хусуси музокаралар олиб борилди.

Ўртада тутилган шартномаларга мувофиқ университет географлари "УРБАЛАЙФ" дастурига кўра, тадқиқотни амалга ошириш учун 1995-2000 йиллар давомида бир қатор ҳалқаро экспедициялар ташкил этиши.

Илмий сафарлар чоғида самарқандлик олимлар Фарбий Европанинг ривожланган мамлакатлари хисобланган Бельгия, Италия, Испания, Франция, Голландия ва Германия билан танишдилар. Шу билан бирга, улар хилма-хил табиий ва антропоген ландшафт комплекси га бўлган Апеннин ярим оролининг шимолий қисмидаги субтропик ва мўътадил иқлими. Падана текислиги, унинг шарқий қисмини ювиб турган Адриатика денгизи, Пиреней ярим оролининг жануби-шарқий қисмидаги субтропик геотизмлар ва унга гўзаллик бахш этиб турган Ўрта денгиз, кенг

мий бўлиб, улар палеозой эрасида содир бўлган тектоник харакатлар маҳсул хисобланади. Падана текислиги эса кайназий эрасининг алп бурмаланиш даврида вужудга келган тектоник чўкмада шаклланган ва генетик жиҳатдан жуда ёш хисобланади. Дастроб, бу тектоник чўкмада Адриатика денгизининг кўрфази бўлган. Кейинчалик қўрфаз ўрнида улкан Падана континентал режими тоғ оралиги ботига вужудга келган. Бу худуд геологик жиҳатдан ёш бўлганлиги туфайли анча харакатланади.

1996 йилнинг март ва май ойларида Голландиянинг энг

хитектура институти қошида ташкил этилган уч ойлик ҳалқаро семинарда иштирок этган профессор-ўқитувчиларимиз "Самарқанд шаҳар қурилишининг ўзига хос хусусиятлари", "Самарқанднинг қадимий архитектура ёдгорликлари ва уларни муҳофза килиш", "Самарқанд ҳалқаро туризмини ривожлантириш" каби мавзуларда маърузалар қилдилар. Шу йиллар давомида ҳалқаро семинарда иштирок этган 12 нафар профессор-ўқитувчиларимиз "Урбанизация ва туризм" мутахассислиги бўйича сертификат олишга мутакабблар бўлдилар. Брюссель Лә

ГЕОГРАФЛАР ДУНЁНИ ЎРГАНМОҚДА

баргли ўрмон ландшафтлари ривожланган Париж ҳавзаси, зилол сувли Ла-Манш бўғози, Шимолий денгиз ва Голландиянинг инсон хўжалик фаолияти таъсирида бунёд этилган ташнишиб, олис юртларнинг табиити гўзаллигидан баҳраманд бўлдилар.

Италияning шимолий районлари, айнинса, Падана(Ломбардия) текислигининг табиии шароити ва ландшафт комплекслари билан танишув чоғида Фарона, Зарафшон, Иссиқкўл ва Сурхондарё тоборалиги ботиклари сингари тектоник чўкмада шаклланганига гувоҳ бўлдик. Лекин Ўрта Осиё тоборалиги ботиклари анча қади-

унумдор ерлари — польдерлар, Шимолий денгиз соҳилларидағи дюна грядолари, рекреацион ландшафтлар билан танишар эканмиз, польдерлар голландиялик дехқонларнинг кўп йиллик меҳнати туфайли денгиз тасаруфидан ажратиб олинганини кўрдик. Улар ўзининг шаклланшин вақтига кўра жуда ёш ва табиии хусусиятига кўра ноёб антропоген ландшафтлардир. Бу тиғдаги неоландшафтлар асосан Шимолий денгизи соҳилларида кенг тарқалган бўлиб, уларнинг юзаси денгиз сатҳидан ҳам пастда ётади.

Университетимиз географлари "ТАСИС" лойиҳасининг "УРБАЛАЙФ" дастурига асосан, 1996-1998 йиллар давомида Брюссель La Камбра Олий Ар-

хитектура институти қошида ташкил этилган уч ойлик ҳалқаро семинарда иштирок этган профессор-ўқитувчиларимиз "Самарқанд шаҳар қурилишининг ўзига хос хусусиятлари", "Самарқанд ҳалқаро туризмини ривожлантириш" каби мавзуларда маърузалар қилдилар. Шу йиллар давомида ҳалқаро семинарда иштирок этган 12 нафар профессор-ўқитувчиларимиз "Урбанизация ва туризм" мутахассислиги бўйича сертификат олишга мутакабблар бўлдилар. Режага асосан, туристик обьектлар белгиланди, турли хил маршрутлар бўйича йирик масштабли ранги хариталар тузилди, туристик обьектларга тавсиф берилди, шаҳарнинг динамик ривожланиш тарихи атласи яратилди, қисқача маълумотлар ва услубий тавсиянома-

лар тайёрланди. Барча илмий хуносалар ўзбек, рус, француз ва инглиз тилларида чоп этилди.

Хозирги пайтда олий даражада жиҳозланган УРБАЛАЙФ илмий-тадқиқот маркази нафақат илмий йўналишларда, балки ўкув жараёнига ҳам жалб этилмоқда. География факультетида ўқитувчиларидан кўпчилик фанлар, илмий ва ўкув ишлари, тест материаллари компютерга киритилган. Рейтинг тизимини ташкил этиш ва талабаларнинг билимини баҳолаш ҳам ана шу асосда амалга оширилади. География фанлари компютерга киритилган маърузалар матни шу марказда терилиб, чоп этилмоқда. Лаборатория мақомини олган "УРБАЛАЙФ" маркази ёш авлодга компютер сирларини ўргатишида катта хизмат кўрсатмоқда. Ташкил этилган уч ойлик курсларда илмий ходимлар, талабалар, турли хил касб юртлари иштирок этиб, компютерларда ишлашни мукаммал ўрганиб, мутахассислик сертификатларини олишга муваффақ бўлмоқдалар. Яқин орада география факультетида узоқ йиллардан бери фаол хизмат қилиб келаётган профессор-ўқитувчиларнинг библиографик очеркларини ва Самарқанд вилоятининг ранги комплекс географик атласини яратиш мўлжалланган.

Али АБДУЛКОСИМОВ,
Самду география
факультети профессори,
география фанлари
доктори.
Аббос СУБХОН,
география факультети
декани, доцент, география
фанлари номзоди.

КИМЁГАРЛАР ОЛИМПИАДАСИ

Тошкент кимё-технология институтида Республика олий техника ва технология институтлари талабаларининг олимпиадаси утказилди. Кимё технологияси бўйича таянч олий ўкув юртида утказилган беллашува республика мактабларни турли вилоятларидаги 15 дан ортиқ институт ва университетларнинг иқтидорли талабалари қатнашдилар. "Кимёвий технология ва экология" бўйича олимпиада ва мутахассислик танлови ҳамда "Умумий ва анорганик кимё" фани бўйича тутилган тест саволлари ва масалаларини счишда ЭҲМ, компьютер ўқитишининг янги педагогик усуслари асосида иш кўрилди. Бу ишда Олий ва урта максус таълим Вазирлиги вакиллари ҳам фаол иштирок этишиб, талабалар олимпийни баҳолашда уз фикр ва мулоҳаларни билдириши.

Олимпиада иқтидорли, кимё ва экологияга ҳавас қўйган талабаларни саралади. Командалар бўйича таянч ўринини Тошкент кимё-технология институти ва киллари, иккинч ўринни эса Урганч давлат университети ва учичини ўринини эса Бухоро сенгил саноат ва озиқ-овқат технологияси институти талабалари эгаллашиди.

Голибларга қимматбаҳо совгалир, диплом, фахрий ёрлиқ ва китоблар топширилди ва пул мукомиларни ҳам ажратилди.

Тошкент кимё-технология институти ўкув ишлари бўйича ректор мувовини техника фанлари доктори, профессор П.Исматуллаев Ўзбекистон мустақиллигининг 10 йиллиги арафасида утказилган беллашува иштирокчиларни табриклиб, уларнинг ўқиши ва ижодий фаолиятларига муваффақият тилади.

Дарвоже, бу даргоҳ ҳам узининг 10 йиллигини кутиб олмокда. Истиқлол билан тенгдош институтнинг истиқболдаги режалари катта.

МУХБИРИМИЗ

1997 йил.. Таълим соҳасидаги барча муносабатларни ҳуқуқий жиҳатдан тартибига солувчи энг юкори ҳужжат — "Таълим тўғрисида"ти Қонун қабул қилинди. Республика парламенти, шунингдек, ҳар томонлами мукаммал, рақобатбардош, етук мутахассислар тайёрлашни максад килиб қўйган "Кадрлар тайёрлаш миллӣ дастури"ни тасдиқлади.

1998 йил. Таълим тизимини дарслилар ва ўкув адабиётлари билан таъминлаш, академик лицейлар ва касб-хунар коллежларини ташкил этиш, уларнинг моддий-техник базасини яратиш каби масалалар юзасидан мактабсуз ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилинди.

1999 йил. Замонавий янги биноларда академик лицейлар ва касб-хунар коллежлари учун юртимиз таълими тарихида биринчи ўкув иши бошланди. Мамлакатимиздаги олий ўкув юртларининг магистратура босқичига илия қадирлочлар қабул қилинди.

2000 йил. Умид "жамғармаси ёрдамида хорижий мамлакатларга ўқишга юборилган талабаларнинг биринчи битириувчилари Ватанимизга қайтиб келишиди.

2001 йил. "Кадрлар тайёрлаш миллӣ дастури"да кўзда тутилган ислоҳотлар даврининг 1-босқичи якунланади. 100 дан ортиқ чет давлатларнинг мактабларни молиялаштирилди. Тошкентда бўлиб ўтган Халқаро анхуманда амалга оширилган барча ишлар тўла таҳлил қилиниб, таълимнинг "ўзбек модели" эътироф этилди.

Истиқлол шарофати илия кўлга киритилган эркин ҳаёт давом этмоқда!

Юкорида санаб ўтилган воқеалар юртимиз таълим тизимидаги олиб борилаётган ислоҳотлар жараёнидан эришилаётган ютуқлардан киска лавҳалар эди. Бу муваффакиятлар каторида "Устоз" республика жамғармасининг ташкил килиниши ўз аҳамияти жиҳатидан мухим ўрин тутади. "Устоз" республика жамғармаси ёрдамида хорижий мамлакатларга ўқишга юборилган талабаларнинг биринчи битириувчилари Ватанимизга қайтиб келишиди.

Истиқлол шарофати илия кўлга киритилган эркин ҳаёт давом этмоқда!

Юкорида санаб ўтилган воқеалар юртимиз таълим тизимидаги олиб борилаётган ислоҳотлар жараёнидан эришилаётган ютуқлардан киска лавҳалар эди. Бу муваффакиятлар каторида "Устоз" республика жамғармасининг ташкил килиниши ўз аҳамияти жиҳатидан мухим ўрин тутади. "Устоз" республика жамғармаси юртимиз таълим тизимидаги олиб борилаётган ислоҳотлар жараёнидан эришилаётган ютуқлардан киска лавҳалар эди. Бу муваффакиятлар каторида "Устоз" республика жамғармасининг ташкил килиниши ўз аҳамияти жиҳатидан мухим ўрин тутади. "Устоз" республика жамғармаси юртимиз таълим тизимидаги олиб борилаётган ислоҳотлар жараёнидан эришилаётган ютуқлардан киска лавҳалар эди. Бу муваффакиятлар каторида "Устоз" республика жамғармасининг ташкил килиниши ўз аҳамияти жиҳатидан мухим ўрин тутади. "Устоз" республика жамғармаси юртимиз таълим тизимидаги олиб борилаётган ислоҳотлар жараёнидан эришилаётган ютуқлардан киска лавҳалар эди. Бу муваффакиятлар каторида "Устоз" республика жамғармасининг ташкил килиниши ўз аҳамияти жиҳатидан мухим ўрин тутади. "Устоз" республика жамғармаси юртимиз таълим тизимидаги олиб борилаётган ислоҳотлар жараёнидан эришилаётган ютуқлардан киска лавҳалар эди. Бу муваффакиятлар каторида "Устоз" республика жамғармасининг ташкил килиниши ўз аҳамияти жиҳатидан мухим ўрин тутади. "Устоз" республика жамғармаси юртимиз таълим тизимидаги олиб борилаётган ислоҳотлар жараёнидан эришилаётган ютуқлардан киска лавҳалар эди. Бу муваффакиятлар каторида "Устоз" республика жамғармасининг ташкил килиниши ўз аҳамияти жиҳатидан мухим ўрин тутади. "Устоз" республика жамғармаси юртимиз таълим тизимидаги олиб борилаётган ислоҳотлар жараёнидан эришилаётган ютуқлардан киска лавҳалар эди. Бу муваффакиятлар каторида "Устоз" республика жамғармасининг ташкил килиниши ўз аҳамияти жиҳатидан мухим ўрин тутади. "Устоз" республика жамғармаси юртимиз таълим тизимидаги олиб борилаётган ислоҳотлар жараёнидан эришилаётган ютуқлардан киска лавҳалар эди. Бу муваффакиятлар каторида "Устоз" республика жамғармасининг ташкил килиниши ўз аҳамияти жиҳатидан мухим ўрин тутади. "Устоз" республика жамғармаси юртимиз таълим тизимидаги олиб борилаётган ислоҳотлар жараёнидан эришилаётган ютуқлардан киска лавҳалар эди. Бу муваффакиятлар каторида "Устоз" республика жамғармасининг ташкил килиниши ўз аҳамияти жиҳатидан мухим ўрин тутади. "Устоз" республика жамғармаси юртимиз таълим тизимидаги олиб борилаётган ислоҳотлар жараёнидан эришилаётган ютуқлардан киска лавҳалар эди. Бу муваффакиятлар каторида "Устоз" республика жамғармасининг ташкил килиниши ўз аҳамияти жиҳатидан мухим ўрин тутади. "Устоз" республика жамғармаси юртимиз таълим тизимидаги олиб борилаётган ислоҳотлар жараёнидан эришилаётган

БАХОР
ҚАЙТДИ...

Қайтди олисларга учган турналар,
Гуллар дудокларим силайди аста.
Күз ёшларим оқар мисли сой бўлиб,
Бахор қайтди, қайтмадинг ёр-а.

Атиргул шохида ўтирган булбул,
Ногоҳон кўмсайди ўтган баҳорни.
Бир боқишига баҳш этиб жон танни буткул,
Бу кун кучиб турибди ширин хаёлни.

Кузда шер йигитнинг ўтли пойида,
Эзилаган майса кўкка юз тутди.
Ер юзи бурканди яшил либосга,
Лек, менинг қалбимга қалин кор ёғди.

БОЛАЖОН

Болажон бир ажиди кулишларинг бор,
Полапондек талпиниб туришларинг бор.
Тил оқиз айтишга сехрга тўла,
Дилни мафтун айлагувчи қарашларинг бор.

Шодлик тўла шахло кўзларга,
Сира ҳам тўлмасин ғам қайғу ёши.
Ойни уялтиргувчи анор юзларга,
Босилмасин асло хоин тамгаси.

Истиқлол, сиз азиз болажонларга,
Кенг йўл очиб берди келажак сари.
Софлом фарзанд бўлиб муқаддас юртга,
Садоқат айлангиз Навоий каби.

Гуласал МАРДОНОВА,
Денов туманидаги 30-ўрта
мактаб ўкувчisi

АЗИЗ ОНАЖОН

Қалбингиз пок, тилагингиз соф,
Аллангизни тан олар жаҳон.
Унут бўлмас бизга умрбод,
Мехрибонлар ичра меҳрибон.

Ёниқ чироғим, муштипаримсиз,
Атрофимда мудом парвона, гирён.
Яхши-ёмон кунда қанотим бўлган
Мехрибонимсиз, азиз онажон.

Ҳар қандай кунга чидалан ҳам сиз,
Биз ўйнаб кеч қолсак излаган ҳам сиз.
Бошимиз меҳр-ла силаган ҳам сиз,
Мехрибонимсиз, азиз онажон.

Хулкар МАДРИМОВА,
Ҳазорасп туманидаги 12-мактаб ўкувчisi

ҚАЛДИРФОЧ

Парвоз айлаб келдинг ўлкамга,
Согинчларим сенга армуғон.
Қанотида баҳор келтирган,
Қалдирғочим, салом, ассалом!

Кўшини қизнинг қошлари каби,
Қанотингдан айланай сенинг.
Ошиқ қалбдан чиққандай гўё,
Баётингдан айланай сенинг.

Каро кўзим, қалдирғочгинам.
Сенинг билан яшнар самолар.
Онажоним, қаро сочгинам,
Сени кўриб айлар дуолар.

Учуб келди қалдирғоч,
Унинг қорни жуда оч.
Кўшиқ айтиб куйлади,
Болаларин ўйлади.

Қалдирғочим қанот ёз,
Кутиб турибди Ниёз.
Ясад бераркан уя,
Хатто сифаркан туя.

Сарвигул НЎММОНОВА,
Пешку туманидаги 30-мактаб
 ўкувчisi

Бўлсин юртим ризқ-рўзи бутун,
Бутун бўлсин қалблар иймони.
Истиқлолга эришдик букун,
Яшнамоқнинг келди замони.

Жаннатмакон дерлар юртимни,
Хар соҳада етиширап бол.
Сен ҳам кетма, бунда Ватан қил,
Тинчлик, ризқ-рўз рамзи бўлиб қол!

Махфузা ЙЎЛДОШЕВА,
Наманган тумани Олаҳамак қишлоғи
13-мактаб ўкувчisi

**ҚЎЗЛАРИНГ
СЕҲРИ**
Қўзларинг—ҳақиқат кўзгуси,
Ёлғон сўзни буткул этар ман.
Ер чизиб алдасам, тик бокиб,
Айтганимни инкор этаман...

Сезмайсан қўзларинг сеҳрини
Тошойнага тикилиб, хатто.
Эс-хушингдан айриб қўяр
Ўзингни ҳам бу икки фаттон...
Бас, бу ҳақда баҳсимиз битди,
Кўзларингни асра, малагим.
Кетай сеҳрланиб қолганим—
Сезиб қолмасидан, аллаким...

Гулноза ТУРҒУНБОЕВА,
Паркент туманидаги 12-мактаб
 ўкувчisi

Шайхонтоҳур туманидаги 20-мактабда “Ёш қаламкашлар” тўғараги анчадан бери фаолият кўрсатади. Унга
Матлуба Мамажонова раҳбарлик қилади. Тўғарақда ёш
ижодкорлар ўз қаламларини чархлайдилар. Куйида анча
қўли келишиб қолган ўкувчиларнинг машқларидан на-
муналарни эътиборингизга ҳавола қилмоқдамиз.

КЎЧА

Кўчамизни супуриб,
Ҳар кун этдим озода,
Ўтганлар мақтаб ўтар,
Шодликларим зиёда.

Мухлиса РАҲИМЖОНОВА

БОЛАЛИК

Болалик тез ўтади,
Билинмасдан кетади.
Нурафшон келажакка
Орзулари элтади.

Болалик шўхлик эрур,
Юрак ғууррга тўлур.
Боласи шод ўлканинг
Келажаги зўр бўлур.

Чарос ТОШЕВА

КЎКЛАМ
СОҒТАСИ

Богимизни безатди,
Тўп-тўп қип-қизил лола.
Бири-биридан гўзлола,
Товланади гуллола.

Осмонда булат сузар,
Куёшдан қиласпанана.
Баҳорой совғасини
Келтиришди-ку яна.

Дугонам кувноқ қиздир,
Исми Гўзал, Юлдуздир.
Шамолдек елиб юрар,
Мени соғиниб келар.
Сўзлайди дона-дона,
Гўё меҳрибон она.
Сўзим рост, ёлғон эмас,
Ёнидан кетгим келмас.

Дурдана РАҲМАТОВА

ХОРАЗМ ВИЛОЯТИДА ТЕСТ ЯКУНЛАРИ

Хоразм, тест якунларига кўра, юкори ўринни эгаллаб келётган вилоятлардан саналади. Вилоятнинг ўзбек тилида таълим олган абитуриентлари тестда 35,24 фоиз самарафорликка эришиб, республикада учинчи ўринни эгаллаган. Вилоятнинг рус тилида таълим олган абитуриентлари тестда 39,13 фоиз самарафорликка эришиб республикада олтинчи ўринни эгаллаган. Бу кўрсаткич абитуриентларнинг умумий контингенти бўйича олинса, 37,08 фоиз бўлиб, тўртничини ўринга тўғри келади. Вилоят бўйича олий ўкув юртларининг кўндузги 6602 нафар хужжат топширавлат гранти бўлимиларига абитуриент риб, 884 таси бўйича ўқишга кабул қилинган. Абитуриентларнинг тестдаги самарафорлиги 1997 йилда 47,25 фоизни, 1998 йилда 42,27 фоизни, 1999 йилда 38,29 фоизни ва 2000 йилда 35,24 фоизни ташкил этган. Кўрсаткичларнинг бундай ўзгаришини чукур тахмил этиш керак.

2000 йилдаги тест якунлари аввалги йилга таққосланганда 4 фандан (математика, тарих, немис ва француз тили), ўсиш 3 та фандан (ўзбек тили ва адабиёти, география) пасайиш кузатилган. Вилоятнинг география фани бўйича бўйиндан 10-ўринга тушиб қолиши чукур ўрганишни талаб этади.

Вилоятнинг тест имтиҳонидаги 2000 йилги натижалари кўйидаги жадвалда берилган:

Хоразм вилояти абитуриентларининг фанлар бўйича жавоблар самарафорлиги (ўзбек гурухлари).

1-жадвал

Фан номи	1999		2000	
	Самар.	Ўрин	Самар.	Ўрин
Она тили ва адабиёти	33.58	2	29.61	3
Математика	40.20	2	39.39	1
Физика	31.93	2	30.52	2
Биология	42.35	2	37.19	2
Химия	40.71	2	36.54	2
Тарих	39.82	6	33.51	3
География	45.09	6	40.44	10
Инглиз тили	43.93	3	40.57	3
Немис тили	28.68	8	29.27	6
Француз тили	36.58	4	35.33	3

Вилоятнинг тестда энг юкори натижага эришган туман ва шаҳарлари ўрганилди. Ҳазорасп тумани физикадан 40.20 фоиз самарафорлик билан республикада биринчи ўринни эгаллаган. Вилоятдаги бощқа илгор туманларнинг натижаси ҳам республикадаги юкори кўрсаткич туман ва шаҳарларга яқинлашган. Фанлар бўйича Янгиарик, Янгибозор, Шовот ва Ҳазорасп туманларида самарафорлик юкори бўлган. Янгиарик тумани 4 фандан илфорликка эришган. Вилоятнинг бощқа туманларидаги ахвол чукур ва атрофлича таҳлил этилиши керак.

Вилоятнинг илгор туманлари ҳақидаги маълумот кўйидаги жадвалда берилган:

2-жадвал

Фан	Вилоят кўрсаткичлари		Республика кўрсаткичлари				
	шаҳар, туман	Қатн. сони	Вилоят номи	шаҳар, туман	Қатн. сони	Самар. радор.	
Ўзбек тили ва адабиёти	Янгиарик тумани	415	33.03	Кашқадарё вил.	Шахрисабз шаҳри	154	35.95
Математика	Боғот тумани	186	48.24	Бухоро вил.	Ғалошиб шаҳри	22	48.86
Физика	Ҳазорасп тумани	70	40.20	Хоразм тум.	Ҳазорасп тум.	70	40.20
Биология	Янгиарик тумани	139	43.86	Самарқанд вил.	Каттақўрон шаҳри	19	48.54
Химия	Янгиарик тумани	122	44.06	Фарғона вил.	Учқўприк тум.	101	46.18
Тарих	Янгиарик тумани	162	37.28	Сурхондарё вил.	Денов шаҳри	20	43.19
География	Шовот тумани	20	37.64	Бухоро вил.	Жондор тум.	31	55.20
Инглиз тили	Урганч шаҳри	274	46.33	Навоий вил.	Когон шаҳри	40	53.75
Немис тили	Янгибозор тумани	34	36.52	Сурхондарё вил.	Фориш тум.	37	43.32
Француз тили	Янгибозор тумани	70	40.99	Бухоро вил.	Ромитан тум.	34	48.69

Вилоят бўйича тест имтиҳонидаги паст кўрсаткичга эришган туман ва шаҳарлар ўрганилди ва республикадаги шундай туман ва шаҳарларга таққосланди. Хоразм вилоятнинг паст кўрсаткич туман ва шаҳарлари республикада шундай туман ва шаҳарлардан 6-10 фоиз юкоририк эканлиги маълум бўлди. Буни кўйидаги жадвалда яққол кўриш мумкин:

3-жадвал

Фан	Вилоят кўрсаткичлари		Республика кўрсаткичлари				
	شاҳар, туман	Қатн. сони	Вилоят номи	شاҳар, туман	Қатн. сони	Самар. радор.	
Она тили ва адабиёти	Хива тумани	324	27.82	Самарқанд вил.	Каттақўрон шаҳри	22	21.21
Математика	Янгибозор тумани	162	34.65	Навоий вил.	Томди тум.	28	26.29
Физика	Янгибозор тумани	80	27.33	Сурхондарё вил.	Бандиҳон тум.	35	21.27
Биология	Хива шаҳри	37	33.93	Навоий вил.	Конимех тум.	40	26.46
Химия	Гурлан тумани	144	32.99	Сурхондарё вил.	Оқолтиң тум.	31	21.86
Тарих	Хива шаҳри	40	30.42	Коракалпоқстан тум.	Тахиатшо тум.	19	27.19

География	Шовот тумани	20	37.64	Сурхондарё вил.	Кизириқ тум.	21	28.84
Инглиз тили	Шовот тумани	86	32.85	Сирдарё вил.	Ш. Рашидов тум.	37	22.82
Немис тили	Боғот тумани	53	23.22	Жиззах вил.	Дўстлик тум.	17	19.12
Француз тили	Янгиарик тумани	18	25.00	Сирдарё вил.	Мирзаобод тум.	21	20.77

633 нафар ўкувчи юкори балл тўплаб, ижобий натижага эришган, лекин 2458 ўкувчи паст билимга эгалиги маълум бўлган.

Вилоят бўйича бир қатор мактабни битирган ўкувчилар тест имтиҳонидаги юкори кўрсаткичга эришган. Уларнинг натижаси ўртача вилоят кўрсаткичидан анча юкори эканлиги маълум бўлади. Бу кўйидаги жадвалда кўрсатилган:

4-жадвал

Фан	Туман номи	Мактаб №	Абит. сони	Самарадор.
Она тили ва адабиёти	Ҳазорасп тумани	6	4	40.97
Математика	Боғот тумани	32	4	67.36
Физика	Хива тумани	18	4	52.78
Биология	Урганч шаҳри	25	4	50.00
Химия	Кўшкўпир тум.	17	5	52.22
Тарих	Ҳазорасп тумани	10	4	65.97
География	Хонқа тумани	2	4	36.11
Инглиз тили	Ҳазорасп тумани	8	4	60.42
Немис тили	Урганч шаҳри	18	4	39.58
Француз тили	Боғот тумани	13	5	47.78

Кўрсатилган туман ва шаҳарларнинг кўпчилик ўкувчилари аттестатларидаги олган баҳоларини тўла тасдиқлаганлар. Ўкувчилар мактабда пухта билим олганларни, танлаган соҳаларига чидам билан интилганиларни, мустақил билим олганларни натижасида ўз мақсадларига эришганлар. Айниска, аттестатда юкори кўрсаткичларга эга бўлиб, уларни имтиҳонидаги натижалар билан тўла тасдиқланганилиги куончи холдир. Кўйидаги жадвалда вилоят мактабларини юкори баҳо билан тутгатиб, ўз мақсадига эришган абитуриентлар, уларнинг тўплаган баллари ва қайси мактабни тутгатганилиги кўрсатилган.

5-жадвал

Тип	Ўкув юрти номи	Туман номи	Мактаб №	Абит. баҳоси	Тест бали
1	Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия ун-ти	Урганч тумани	6	4.6	213.90
1	Тошкент давлат аграр университети	Кўшкўпир тумани	6	5.0	209.50
1	Урганч давлат университети	Гурлан тумани	6	4.6	208.

ФОЙДОИИ МУАЛИМИ ЁДУ

Сирдарё туманидаги 11-урта мактаб Хушвақт Кўчаров номи билан юритиладиган кӯчада жойлашган. Бу кӯчадан мактаб сари қатнайдиган ўқитувчилар ажойиб ҳамкасбни, шогирдлар меҳрибон устозни, йўловчилар эса бир фидойи муаллимни беихтиёр ёдга олиб ўтадилар.

Малик қишлоғида туғилиб, шу худуддаги 11-урта мактабда ўқиган, сўнгра Тошкент Давлат жисмоний тарбия институтида таҳсил олган Хушвақт Кўчаров ҳам худди шу йўлдан мактаб сари қатнарди. У ўзи-

Нурмуҳаммад КОМИЛОВ 1972 йилнинг 30 апрелида Навоий вилоятининг Хатирчи туманида таваллуд топган. 1989 йил ўрта мактабни, 1994 йил Тошкент Молия институтини тутатган. Институтда ишилаш билан биргаликда "Пул муюмаласи ва кредит" кафедрасида "Молия кредит" мутахассислиги бўйича сиртдан аспирантурада ўқиган. Кейинчалик Тошкент банк коллежининг ўқув ишилағи чиқариш амалиёти бўйича директор мувонини бўлиб ишилаған ба Тошкент Давлат Миллий университетининг хукуқшунослик факультетида иккичи мутахассислик бўйича таълим олган. Ўтган йили кутилмаган фалокат уни орамиздан олиб кетди. ..

Нурмуҳаммад, сенинг давраларинг кенг эди. Чунки ўзинг кенг ёдинг.

Нурмуҳаммад, бугун сенинг туғилган кунинг. Ўтган йилги шу кунни эсладик. Биз — сенинг дўстларинг — ҳаммамиз бахтиёр эдик. Бугун ҳам сенинг туғилган кунинг...

Сен бу кунни кўп нишонламадинг. Бор-йўғи йигирма саккиз ёшга кириб улгурдинг, холос. Отанг — Қаҳхор aka бор-йўғи йигирма саккиз марта хурсанд бўлди. Онанг — Муяссар опа бор-

Сирдарёжон, Сирдарё,
Кўз ёшимни кўр, дарё,
Кўз ёшимга чўкасан,
Ўғлимни бер, бер дарё...

Ўша куни отанг йигламади. Бардошли экан. Лекин унинг юрагидаги йигига кўхна дунё бардош беролмади. Мен унинг юрагини кўзларидан ўқидим. Отангнинг юраги йиглаб туриб шундай деди:

Болам, жоним болам,

БУГУН СЕНИНГ ТУГИЛГАН КУНИНГ

(Марсия)

йўғи йигирма саккиз кун кун кўрди. Чунки сен йигирма саккиз ёшинда алдамчи дунёни алдаб кетдинг. Алдамчи дунё билан бирга кўшиб, бизни — сени яхши кўрганларни ҳам алдаб кетдинг.

Ўша куни — Сирдарёнинг бўйида онанг айтди: "Тақдирга тадбир йўқ экан. Тан бермасдан иложим йўқ. Мен розиман. Факат боламни охирги марта бир кўрсам бўлди...". Унинг тилларидан сўз эмас, оловлар учди.

Сирдарёжон, Сирдарё,
Мен ҳам сенек бир дарё,
Ўғлимни бир кўрайин,
Юрагимга кир дарё.

Сирдарёжон, Сирдарё,
Айтганимга юр, дарё,
Юрагимни бердим-ку,
Сен ўғлимни бер дарё.

Сирдарёжон, Сирдарё,
Менинг сабрим кир, дарё,
Мен жонимни бердим-ку,
Сен ўғлимни бер дарё.

дармоним болам,
Суянар тоғим у, ўрмоним болам,
Мозорим эгаси ўзинг ёдинг-ку,
Мозорим безга, армоним болам.

Кўзимга бир қара, ёшлар кўкарап,
Бу ёлғон дунёда, тошлар кўкарап,
Ота де, бир марта ота де, болам,
Ортингдан ўғиллар — ёшлар

кўкарап.

Кўкайим куяди, даъвоси ўзинг,
Отанг нафас олар, ҳавоси ўзинг,
Сенсиз ёлғон дунё тугайди ахир,
Наҳот вафо эмас, жафоси ўзинг...

Ўша куни — фақат келин бормади дарёга. Келин билмади. Келинни алдадик. Унинг олдига сени олиб бордик. Афсус, мини афсус. Сен келинни қумадинг. Хар доимигдек эркалатмадинг. Келин биринчи марта сени ҳамманинг олдида очик-ошкора қути. Кучоғинга сингиб кетгиси келди. Буни на ота-онасидан, на қайнота-қайнонасидан яшири.

Кўксингга сингиб кетайин, деб таваллолар килди. Сен уни сингдирмадинг. Шунда айтиб-айтиб йиглади. Тақдириними, ҷархи қажрағаторнинг бешафқат ўйинлариними, билмадим, қарғаб-қарғаб йиглади. У қандай айтган бўлса, мен ҳам шундай ёзаяпман:

Бегим, бевафо бегим,
Сингами сафо бегим,
Икки ўғлинг ёнимда,
Бизгами жафо бегим.

Ёнингда бир жой борми?
Мендан бўлак ой борми?
Бегим, бевафо бегим,
Менга охувой борми?

Отам деса, Бобурим,
Отам деса, Қобилим,
Бегим, бевафо бегим,
Мен нималар айтайн.

Улгайса болаларинг,
Сен севган лолаларинг,
Уларга не дейин айт,
Сўраса оталарин.

Кўзинг оку қораси,
Отасининг боласи,
Келинчак олиб келса —
Не дейин айт, отаси?

Ўғлим бўйи-бўйига,
Бир кун бўлар тўйига,
Зор бўлмасми ўшал кун,
Ёлғиз дуоғўйига?..

Нурмуҳаммад, ўша куни Бобуринг биз билан бирга борди. Қабрингга бир ҳову тупроқ ташлади, Қобилинг ҳам. Қабристондан чиқа туриб, Бобуринг отангдан сўради: "Катта ота, дадам қачон уйга боради?" Олти яшар боланинг саволи олти минг оламни бузуб юборгандек бўлди, назаримда. Дијадам қотиб қолган экан. Шу савонли эшишиб, бўғизмга бир олов тикилди...

Хадемай ўша кунга ҳам йил тўлади. Лекин олов ҳамон бўғизмади. Бир ох тортсам дейман. Шу биргина охим билан етти кат осмонга ўт кетадими, деб қўрқаман. Охимни ушлайман. Отангни алдайман, "Изидан икки ўғли қолди-ку", деб. Онангни алдайман, "Икки набирангизни сўйинг", деб. Келинни алдайман, "Ўғилларингизни ўкситманг. Уларни отаси бордай қилиб тарбияланг, бу сизнинг қарзингиз", деб. Факат ўзимни ўзим алдай олмайман. Ўзимга кучим етмайди.

Ёлғон ахир, бу дунё ёлғон,
Сирдарё йўқ, куриблар қолган,
Нурмуҳаммад дарёлар бўлиб,
Юрагимга армонлар соглан..

Нурмуҳаммад, бугун сенинг туғилган кунинг. Сен билан сұхбатлашгим келди. Сени соғинидим.

Ислом ҲАМРО

И.БЎРИБОЕВ

Tadbir

қилган "Ватан ва ҳалқ озодлиги йўлида курбон бўлган фидойилар хотирасини агадийлаштириш тўғрисида" ги ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Қатагон курбонларини ёд этиши" кунини белгилаш тўғрисида" ги

9 май катта ёшдагилар учун қадр-қиммат, хотиравш, ҳурмат ва эҳтиром байрами ҳисобланса, ёшларимиз учун сабоқ, гурур ва ифтихор манба сифатида қадрланади.

Куни кечада Тошкент солик колледжида "Аждодлар хотирави мукаддас" мавзуида Республика "Маънавият ва маърифат" маркази мутахассислари

АЖДОДЛАР ХОТИРАСИ МУКАДДАС

очик дарс ўтказдилар.

"Хотира ва қадрлаш куни" муносабати билан ўтказилган ушбу очик дарсда куйидаги йўналишларда нотиклар ўз фикр ва мулоҳазаларини баён қилдилар: "Мустамлакачилик даври: зулм ва қабоҳат", "Миллий мустақиллик: инсон хотирави ва қадри учун янги имкониятлар", "Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси"нинг 1999 йил 22 июнда қабул

А.АКМАЛОВ

КЎНГИЛГА ЙЎЛ ТОПМОҚ БАХТИ

"Маърифат" газетасининг бундан бир йил аввали, Ўқитувчилар кунига багишлаб чиқарилган сонидаги мукофотланган бир катор устозлар қаторида Дония Ҳолмуҳамедованинг ҳам исмларини ўқиб қолдим. Опа "Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ёшлар мураббийси" унвонига сазовор бўлган эди.

Мен 22-мактабда ўқиганман. Ҳозир шу ерда ишилаётман. Бу ерда севимли шоиримиз Эркин Воҳидовга сабоқ берган муаллим Ҳокимжон Ҳошимов ҳам ишиладилар. 4-синфда ўқиётган вақтимизда синфимизда Дония опа табиат-шуносликдан дарс ўтганлар. Синфда шундай ҳолат ҳукм сурардикни, ўша манзара кўз олдимизга келиб, оламга саёҳат килгандек бўлар эдик.

Ҳозир ўзим ҳам ўқитувчиман. Синфим Дония опа-

ники билан ёнма-ён. Дония опа ҳар куни ҳатто ўш ўқитувчи - лар - ҳам вакт бар - бар - Qadr кела-ди. Ўқувчиларга эрталаб Ўзбекистон мадхиясини ижро эттиради, бадантарбия қилдиради. Эшик олдида туриб, ўқувчиларнинг мактаб формасида келишини кузатиб, кеч келганига танбех ёки

насиҳат бериб, сўнг дарсга олиб киради. Бирор марта қасаллик вақтаси олиб келмaganligini барча билади.

Дония опа "Савоб ишни ҳар ким, ҳар куни қилиш керак" деган даъватга доимо амал қилади. Собир Раҳимов туманининг Абдукаюмов номидаги махалласида 28 йилдан бери хотин-қизлар кўмитасининг раиси сифатида ҳамиша кўйдипишиди. Дония опа йигилишларда танқид қилишдан чўчимайди. Бу иш ўз самарасини беришини билади.

"Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ёшлар мураббийси" унвони соҳибаси Дония опа зиёли оиласининг меҳрибон бувисидир. Ҳамманинг кўнглига йўл топа олган бундай мураббийлар, албатта, ҳаётда ҳам ўз қадр-қимматини топадилар.

Нодира ШАРИПОВА
Тошкент шаҳри

LESSON 8
АРТИКЛЛАР НИМА?

Эътибор берган бўлсангиз от туркумига мансуб сўзларнинг олдига **a**[ә] ва **the** [зә] кўшимчалари ишлатилган... Булар артикллардир. Артикллар отнинг аҳамиятини ойдинлашибдири ҳамда аниқланиб кўрсатади. Икки хил артикллар мавжуд: аниқ артикл-**the** ва ноаниқ артикл-**a**.

Агар ноаниқ артикл унли ҳарф билан бошланган отдан олдин турса, у **an** шаклини олади. Масалан: **an order**-бўйрук, **an apple**-олма

Ноаниқ артикл сон сўз туркумидаги one [влп] /бир/дан келиб чиқсан бўлиб, у бирликдаги отлар билан ишлатилади. У нима учун керак? Унинг асосий вазифаси-нарса /предмет/ни белгилайди ва унинг умумий аҳамиятини кўрсатади. Масалан:

give me a реп-менга ручкани беринг /истаган ручканлизни/

bring me a flower-менга гул келтириш /яъни, хоҳлаган гулингизни, гул бўлса бўлди/

he is a farmer-у фермер /ижтимоий келиб чиқши фермерликка таалуқлу/

Аниқ артикл эса **that** [ðәт] /ана у/ кўрсатиш олмошидан келиб чиқсан бирлик ҳамда кўпликдаги гапларда ишлатилади.

Унинг асосий вазифаси-қатор нарса /предмет/ни орасидан бирининг алоҳида жиҳатларини, аниқ томонларини кўрсатиш орқали ажратиш, масалан:

there is a pen on the table [teibl]-столда ручка бор

there is a tulip [tju:lip] in the vase [va:z]-гульдона лода бор

give me the pen-менга ручкани беринг /хоҳлаганингизни эмас, ана у, стол устидагисини/

bring me the flower-менга гул келтириш /хоҳлаганингизни эмас, гулдондаги лолани/

Аниқ артикл ўзгармас сўз бирималарига киради. Нутқда кўп ишлатилгани сабаб, уларни ўрганиб, ўзлаштириб олишингиз зарур бўлади.

1

ИНГЛИЗ ТИЛИ
САБОҚЛАРИ

in the morning	-эрталаб
in the afternoon	-кундузи
in the evening	-кечкурун
in the past	-илгари
in the present	-ҳозир
the day before yesterday	-ўтган куни
the day after tomorrow	-эртадан кейин
the other days	-шу қунлари

/Агар гап ўтган замонда бўлса/

Биз юқорида ноаниқ артикл отларнинг кўпликдаги кўриниши билан бирга ишлатилмайди дегандик. Ва албатта савол туғилади: улар қандай тузилади?

a pen, a bus [блз] (автобус) бу сўзлар от сўз туркумининг бирлик шаклида турибди. Уларга S (pens)ёки es(buses) кўшимчаларни қўшсангиз отларнинг кўплик шакли тузилади.

БИРЛИК

a book-китоб	books-китоблар
a place-жой-ўрин	places-жойлар
a town-шаҳар	towns-шаҳарлар
a cat-мушук	cats-мушуклар
a box-ящик	boxes-яшиклар
an army-армия	armies-армиялар

КЎПЛИК

books-китоблар	books-китоблар
places-жойлар	places-жойлар
towns-шаҳарлар	towns-шаҳарлар
cats-мушуклар	cats-мушуклар
boxes-яшиклар	boxes-яшиклар
armies-армиялар	armies-армиялар

ИЗОХ:- сўз охирида у ҳарфи-ies кўшимчасига алмашади.

Бу отларни кўпликка айлантиришнинг биринчи ва асосий йўли ҳисобланади

Иккинчи йўли эса ўзакдаги унли ҳарф ўзгаради. Масалан:

БИРЛИК

a man [mæn]-эркак	men [men]-эркаклар
a mouse [maʊs]-сичқон	mice [maɪs]-сичқонлар
a woman [wumðn]-аёл	women [wɪmɪn]-

КЎПЛИК

men [men]-эркаклар	men [men]-эркаклар
mice [maɪs]-сичқонлар	mice [maɪs]-сичқонлар
women [wɪmɪn]-	women [wɪmɪn]-

2

2

O'zimizni o'zimiz asraylik

тиметрга силжитади. Плита-лар ҳаракатидаги номувофиқ-лик тош ётқизиқларнинг ёри-лишига олиб келади. Бўлинши, плиталар ҳаракати ва ҳосил бўладиган кучланишинг ошиб бориши натижасида юз беради.

Ёрикнинг олдинги чеккасида жараён ривожланган сари тог жинсларидан энергия ажралиб чиқади. Энергиянинг бир қисми атрофга сейсмик тўлқинлар тарзида тарқалади. Бу тўлқинлар ер юзасига ётиб бориши тарабурни тарқалади. Бу тўлқинлар ер юзасига ётиб бориши тарабурни тарқалади.

Зилзила вақтида сиз билан нима бўлиши мумкинлиги зилзила ўчигидан қанчалик узоқда турганлигинги зилзила ва вайрон бўлиши, тўғонлар ва сув ўйлари ёрилишидан сув босиши, нефт омборларига шикаст этиши ва газ қувурларининг ёрилишидан ёнгинашлар чиқиши, бинолар ичигидаги ва ташқарисидаги буюмлар тушиб кетиши, транспорт воситалари ва коммуникация тизимлари, энергия ва сув таъминоти тармоқлари, канализация қувурлари шикаст-ланиши, ядро реакторларидаги радиоактив маддалар атроф-муҳитга чиқиб кетиши мумкин.

Кучсиз газ ҳиди сезилиши, қушва уй ҳайвонлари безовталашиши, якин жойлашган электр симлари учқунланиши каби белгилар зилзиладан даражак бериши мумкин.

Зилзила хавфли оқибатларга олиб келади. Зилзила рўй берганда бинолар, иншотлар бўзилиши ва вайрон бўлиши, тўғонлар ва сув ўйлари ёрилишидан сув босиши, нефт омборларига шикаст этиши ва газ қувурларининг ёрилишидан ёнгинашлар чиқиши, бинолар ичигидаги ва ташқарисидаги буюмлар тушиб кетиши, транспорт воситалари ва коммуникация тизимлари, энергия ва сув таъминоти тармоқлари, канализация қувурлари шикаст-ланиши, ядро реакторларидаги радиоактив маддалар атроф-муҳитга чиқиб кетиши мумкин.

А.НУРХЎЖАЕВ,
Фуқаро муҳофазаси
институти бошлиқ
муовини,
З.Ф.ИЛЕСОВА,
ўқитувчи

Good bye!

3

КИМ АЙДОР?..

Яна уша долзарб муаммо ҳақида: болалар, гутурт, беларвонлик, ёнгин. Ха, бу муаммо ҳақиқатан ҳам энг долзарб. чунки ёш болаларнинг олов билан ўйнаганиларни оқибатида ёнгинлар сони тобора ортиб бормоқда. Сузимнинг далили сифатида кўйидаги рақамларни келтирсан: биргина Мирбод туманининг узидаги 3 ой ичада 37 та ёнгин содир бўлган (2000 йилда эса 34 та), кўйтганлар 1 та (2000 йилда йўқ), ҳалок бўлганлар йўқ (2000 йилда 1 та). Ушбу ёнгинлардан етган моддий зарар 372447 сўмни ташкил килди. Утган 2000 йилнинг декабр ойидаги Кунавса кўчасида жойлашган уйда ёнгин содир будди. Ёнгиннинг сабаби, ёш болаларнинг бирорнинг уйига ўргиликса тушиб, у ернинг коронгулиги сабаби қозо ёқкан ва ушбу алангдан уйда ҳаддан ташкири кўп миқдорда йигилган қозо мақалатуруларининг ёнишига олиб келган. Ёнгин авз олган сари болалар кўркиб диван орқасига беркиниши оқибатида нафас йўуллари кўйган ва касалхонага ётказилгандан кейин 3 кун ўтиб болалар вафот этган.

2001 йил 13 марта куни Норхужаев кучаси 30-йуда ёнгин содир бўлган. Натижада уйнинг том кисми ва уй жихозлари бутунлай ёниб кетган. Ёнгин сабаби, газ печининг муриси ўз вақтида тозаланмаганини билди.

2001 йил 6 апрель куни С.Азимов кучаси 79-йуда жойлашган хусусий "NRJ" фирмасида ёнгин содир бўлган. Оқибатда фирма официални жихозлари ёниб кетган. Ёнгин ушбу фирма директори мувинининг эҳтиётсизлиги оқибатида, сигарета чекишидан келиб чиқсан.

Баъзи ҳолда ёш болалар катталарага тақлид килиб, узлари учун "қизик" воқеаларнинг шоҳиди бўлгиси келади. Кўпчилик ҳолларда шу "қизик" воқеаларнинг кўрбонлари булишлари энг ачинарли ҳолдир. Хуш, бунга ким айдор? Узингиз уйлаб кўринг, болалар кўлига гутурт кеардан келиб тушади? Биз катталаарнинг беларвонлигимиз ва лоқайдилгимиздан.

Я.РЎЗИҚУЛОВ

ХАЁТ ХАВФСИЗЛИГИ
АСОСЛАРИ

Ҳаммаси ўтиб кетгач, бу қанчалик узоқ давом этганини ўйлайсиз. Гарчи ҳаммаси бўлиб 5-10 сония вақт ўтган бўлса-да, сизга 30-40 сония ўтгандек, бино эса у ёқдан-бу ёқка ҳудди бориб келгандек түгулади.

Зилзила қангай ўзилиши ёки бўлинишда бўлганидек, зилзила қангайдир бир жойда бошланади ва атрофга тарқайди. Бўлиниш бошланган жой гипоцентр (зилзила ўчиги), ер юзасининг гипоцентр устидаги нуқтаси эпицентр деб аталади. Ер юзасидан гипоцентрга ўтган маддалар чиқиб чукурлуги дейилиб, у бир неча км дан бир неча юзлаб кмга етади.

Зилзила содир бўлишини унинг айрим белгиларидан сезиш мумкин. Масалан, аввал

келишириб чиқарди. Бу тебранишларни биз зилзила деб атаемиз.

Ҳар қангай ўзилиши ёки бўлинишда бўлганидек, зилзила қангайдир бир жойда бошланади ва атрофга тарқайди. Бўлиниш бошланган жой гипоцентр (зилзила ўчиги), ер юзасининг гипоцентр устидаги нуқтаси эпицентр деб аталади. Ер юзасидан гипоцентрга ўтган маддалар чиқиб чукурлуги дейилиб, у бир неча км дан бир неча юзлаб кмга етади.

Зилзила содир бўлишини унинг айрим белгиларидан сезиш мумкин. Масалан, аввал

a foot-оёқ
feet [fi:t]-оёқлар
a tooth [tu:θ]-тиш

aёллар
feet [fi:t]-оёқлар
teeth [tu:θ]-тишлар

Аниқ артиклнинг **that** кўрсатиш олмошидан келиб чиқшини айтгандик. Келинг, бу олмошларни батафсил кўриб чиқамиз. Улар тўртта: **this**, **that**, **these**, **those**. Булар бизга нима учун керак? Бир нарсани кўрсатиш ва бошқа нарсалар орасидан уни ажратиш учун керак бўлади. Масалан: Open **this** door [do:] сўзида бу, шу, ушбу, мана бу, мана шу деб таржима қилинади ва ён-атрофдаги нарсани кўрсатиш учун кўлланилади. Масалан:

Pass me this pencil-мана бу қаламни узатинг.

That [ðәт] сўзи-анави, ўша деб таржима қилинади ва у уччалик узоқ бўлмаган нарсани кўрсатиш учун кўлланилади. Масалан:

Show me that suit [sju:t]-менга анави костюмни кўрсатинг.

This нинг кўпликдаги шакли **these** [ði:z] бўлиб, булар, шулар, мана булар деб таржима қилса бўлади.

Close these windows [windouz]-мана бу дезразаларни ёпинг.

That нинг кўпликдаги шакли **those** [ðouz] бўлиб, анавилар, ўшалар деб таржима қилса бўлади.

Read those letters-ўша хатларни ўқинг.

Энди бироз фонетика билан шуғулланамиз.

ЁДИНГИЗДА ТУТИНГ!

th бирикмаси олмошларнинг боши, унли ҳарфларнинг ўртасида келса [ð] деб, қолган ҳолларда [θ] деб ўқилади.

Good bye!

ЯНА ҲУЖУМ.
УЮШТИРДИЛАР

Истроил қуролли кучлари танклар ёрдамида Фазо секторига навбатдаги бостириб киришлари натижасида фаластинликларнинг полиция

НАТОНИНГ БҮЛГУСИ
АЪЗОЛАРИ

Би-Би-Сининг хабар беришича, Польша ва Финляндия Болтик давлатлари нинг НАТОга аъзо бўлиш учун килаётган ҳаракатларни кўллаб-кувватлади. Мисол учун, Финляндия президенти Халонен Латвияга ташрифи чоғида мамлакатни Шимолий Альянс ҳарбий блокига аъзо бўлиши минтақадаги хавфсизлик дарајасини янада орттиради, деяй айтган. Эстонияга келган Польша мудофаа вазири Владислав Бартожевский ҳам шу руҳдаги фикри билдириди. Айнан мана шу хавфсизлик масаласида НАТОга келгусида аъзо бўлувчи Албания, Болгария, Македония, Руминия, Словакия, Словения, Хорватия ва Болтик давлатлари ражбарлари учрашуви режалаштирилмоқда.

ДАРСЛИКДАГИ
ХАТОЛАР

Расмий Сеул июнь ойида Жанубий Корея ва Япония давлатлари ҳамкорлигида бўлиб ўтадиган ҳарбий машгулотларда қатнашишни рад этди. Маълум бўлишича, бунга сабаб Япония тълим вазирлиги томонидан мактаб ўқувчилари учун тайёрланган тарих дарслигига японларнинг корейсларни мустамлака этган даврига оид хатоликлар бор эмиш.

Жанубий Корея хукуматининг билдиришича, қачонки Япония томони ўқув дарслигидаги маълумотларга тузатиш киритса, иккى давлат ўртасида ҳарбий машгулотлар ўтказилиши мумкин. Шунингдек, Ташки ишлар вазирлиги расмий Токиодан ўқув адабиётидаги корейс миллати қадр-қимматини поймол этилишига оид 35 та хатбошидан иборат маълумотга ўзгаририш киритилишини талаб этди.

ИШОНЧСИЗЛИК
БИЛДИРМОҚДА

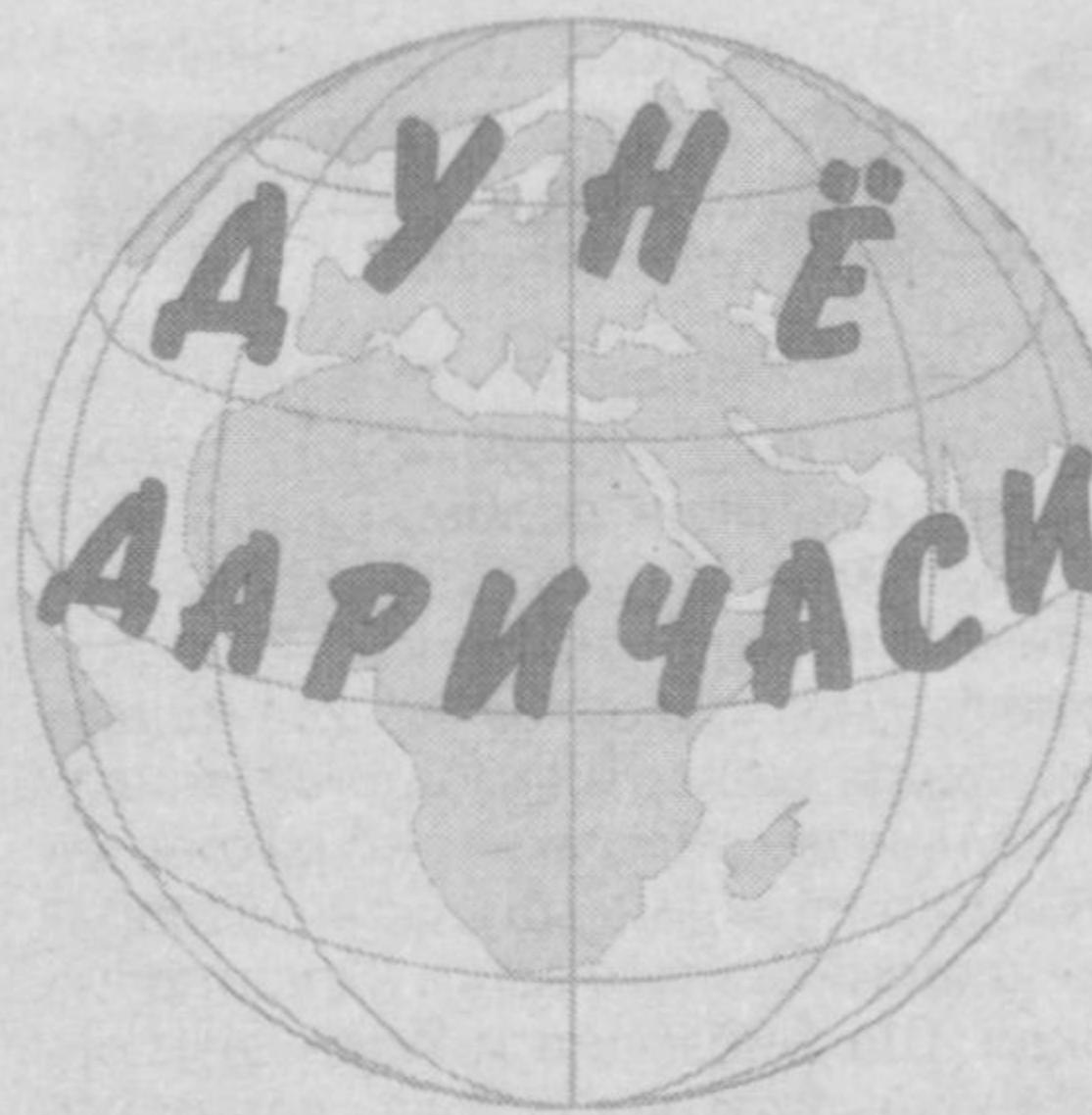
17 май куни Россия-Белорус иттифоқи котиби Павел Бородин Женевага сўроқ учун етиб бориши лозим. Айнан шу куни унинг пулларни ноконуний ўзлаштириш жинояти юзасидан суриштирув ишлари бўлиб ўтади. Бироқ прокурор Бернар Бертосса Бородиннинг келишига ишончсизлик билдирилмоқда.

Иттифоқ котибининг ўзи эса белгиланган куни Швейцарияда бўлишини айтди. Унинг фикрича, ўзи нафакат Россияда, балки Белорус ва Швейцарияда ҳам ҳеч қандай жиноятлар содир этмаган.

Бундан йашкари үз элементларда мустаҳкам жойлашган электронлар гуфҳи борлиги ва улар гелий элементида иккита ҳамда қолган инерт газлар қатоғига кифъчи элементларда саккизтадан иборат эканлигини кўрсатиб берди.

участкасини йўқ қилдилар. Бу хужум яхудий кўчманчилари яшайдиган аҳоли пунктининг миномётлардан ўкка тутилганидан сўнг амалга оширилган. Фаластин томонининг хабар беришича, мазкур хужум оқибатида бир аёл ва унинг фарзанди жароҳат олган.

Айни шу пайтда Истроил Вифлеем атрофидаги гордан жасади топилган иккى яхудий ўспирининг котилларини топишга вайда берди. Баш вазир Ариэл Шароннинг фикри-

1897 йили электроннинг кашф қилиниши билан уни кимёвий боғланишлар билан умумлаштириш ишларига қизиқиши ортиб кетди. Бу соҳадаги дастлабки назариялардан бирининг муаллифи, электроннинг "отаси" ҳисобланган Жозеф Томсоннинг ўзи бўлди. Унинг назариясины янада кенгайтирган Йоханнес Штарк атом атрофидаги уларни бир-бiri билан боғловчи валент электронлари тўғрисидаги фикри олға сурди.

Резерфорд ва Борлар томонидан таклиф қилинган атомларнинг планетар модели кимёвий боғланишлар табиитини тушуниши борасида Гальберт Льюис ва Вальтер Коссельлар учун жуда кўл келди. Жумладан, Льюис ёнма-ён турган атомлар учун умумий бўлган электронлар жуфтлиги тўғрисидаги гипотезани таклиф қилди. Бундан ташқари у элементларда мустаҳкам жойлашган электронлар гурухи борлиги ва улар гелий элементида иккита ҳамда қолган инерт газлар қаторига кирувчи элементларда саккизтадан иборат эканлигини кўрсатиб берди.

Коссельни фикри бўйича эса, атомлар ё электрон оладилар, ё ўзларидан электрон берадилар. Бу билан атомлар ўзларига манфий ёки мусбат зарядни қабул қилдилар ва шу йўл билан молекула ҳосил қилиб боғланадилар.

Льюис ҳам, Коссель ҳам ўз соҳаларининг билимдонлари эдилар. Лекин, улар олға сурган фикрлар физика соҳасидаги яратилган янги кашфиёт ва кўлга киритилган ютуклар билан тўла мос келмас эди. Бу соҳадаги дадил қадамлар кимёвий боғланишларга квант назарияси кўллана бошлангандагина кўйила бошланди. Бу хайрли ишларга дастлаб кўл урганлар Фриц Лондон ва Вальтер Гайтлерлар бўлишди. Улар ўзларининг квант кимёсига алоҳида фан сифатида асос солган биринчи илмий ишларини 1927 или ўзлон қилдилар.

Лондон ва Гайтлерларнинг илмий мулоҳазалари билан ядро атрофидаги электроннинг доимий ҳаракати тўғрисидаги кўплаб тортишувларга барҳам

берилди. Чунки квант назарияси тушунчалари бўйича электронни доимий бир орбитада ҳаракатда бўлади деб айтиш тўғри бўлмайди. Бу нарса, айниқса, Гайзенбергнинг ноаниклик шарти билан боғлик ифодаларида яққол кўрсатиб берилган. Ушбу ифодаларда микрозаррачаларнинг ҳаракат координаталарини аниқ кўрсатиб бўлмаслиги исботлаб берилган.

Шу сабабли ҳам электронлар орбитаси деган ноаник сўз ўрнига, электрон "булути" деб аталадиган янги термин киритиш ва уни илмий адабиётларда кўллаш мақсадга мувофиқ бўлар эди. Ушбу фикрга асосан заррacha электрон булатининг қаерида жойлашганлигининг эҳтимолиги тўлқин фун-

кция -

с -

КИМЁВИЙ БОҒЛАР ЕЧИМИ

нин
квадра-
ти билан ха-
рактерланади.

Квант кимёсининг ривожи кимёвий реакциялар муаммоларига янгича ёндошиш кераклигini кўрсатиб берди. Бу соҳадаги мухим ўрин тутган термодинамика кўп жиҳатдан алоҳида микрообъектларни эмас, балки катта миқдордаги заррачалар тўпламидан иборат бўлган система хоссаларини ёритиб бергани боис кимёвий боғланишлар муаммолари бўйича маҳсус назариялар ишлаб чиқиши кераклигини талаб қиласи эди. Шу сабабли ҳам квант кимёси олдида алоҳида молекулалар ва уларнинг электрон тузилмаларни ўрганиш билан молекулаларни миқёсидаги реакцияларни тўғри талқин қилиб беришдай маъсулиятли вазифа турар эди. Бу масалани тўғри ҳал қилиш ўйлида яратилган янги назариялар кимё фанининг ривожи-

ча, ўсмирларнинг аянчили улимлари фаластиналарнинг тинч аҳолига нисбатан олиб бораётган зўравонликлари янги босқичга кўтарилинидан далолат беради.

ПРЕЗИДЕНТНИ
ОГОХЛАНТИРДИ

Кўшма Штатлар президенти Жорж Буш Югославия президенти Воислав Коштуница ни халқаро Гаага трибунал

билан ҳамкорлик қилмаса, мамлакатга кўрсатилаётган молиявий ёрдам тўхтатиб кўйилиши мумкинлиги билан огохлантириди. Айни пайтда эса ҳалқаро трибунал собик раҳбар Слободан Милошевичнинг ўзи бўлса ҳарбий жиноятларда айбланиб, ҳозирда Белград қамоқхонасида сакланмоқда.

Nobel mukofoti sohiblari

бўлган кенг кўламдаги илмий ишлари учун Нобел мукофотига сазовор бўлганлиги эди. Г. Таубе кимё соҳасидаги юзинчи мукофот соҳиби бўлди.

Таубенинг 60-йилларида ёш кимёгар олим Роальд Хоффман таклиф қилган молекуларнинг электрон орбиталарини назарий ҳисоблаш усуллари кенг тарқалиб кетди. Кейинчалик ўз ҳамкашиб бўлган таникли кимёгар олим Роберт Бёрнс Вудвард билан бирга илмий фаолиятини давом эттирган Хоффман, кимёвий реакциялар пайтида молекулалар орбитал симметриясининг сакланиши юнусини яратди. Хоффманнинг бу соҳадаги олган натижалари ўз вақтида молекулаларнинг чегаравий орбиталлар назариясининг яратувчилиги ишлаб чиқди. Кейинчалик маълум бўлишича, унинг бу механизмларга асос бўлган тажрибалари биокимёда ўз берадиган реакцияларнинг соддалашган кўриниши экан.

Айниқса, унинг молекуляр азот комплекслари ҳосил бўлиши билан боғлик бўлган илмий натижага хуносалари илим аҳли ўртасида катта қизиқиш ўйғотди. Бундай жараёнларни бъязи бир микроорганизмларда ўз берисиши сабабли ҳам, ўсимликлар учун зарур бўлган бундай бирималарни биосинтезларни бирор олиш имкониятини берар эди.

Электрон кўчиши жараённи билан боғлик бўлган мураккаб ҳодисаларга мисол қилиб фотосинтез ва биологик оксидланиш (тирик жонларнинг нафас олиши) ҳамда бошқа жараёнларни келтириш мумкин. Бу жараёнлар эса хозирги кунга ҳадар ҳам кимёгар олимлар учун катта қизиқиш ўйғотиб келмоқда.

Молекуляр тузилмалар ҳамда кимёвий кинетика мавзуси ва шу соҳаларда меҳнат қилиб Нобел мукофотига сазовор бўлган олимлар тўғрисида кейинги мақолаларимизда таниширамиз.

Абдумажит ТЎРАЕВ,
физика-математика
фанлари номзоди,
Ўзбекистон Физика
жамияти ҳайъати аъзоси.

ЖАҲЖАЛА АЙЛАНТАН ҒУЖБОЛ

Гана пойтахти Аккре шахрида бўлиб ўтган футбол ўйинида 121 киши ҳалок бўлди. Мамлакатнинг етакчи иккиси жамоаси ўртасида бўлаётган баҳс якунланишига озгина вақт қолганда, трибунада ўтирган ишқибозлар тартибсизлик келтириб чиқардилар. Тугашига 5 минут қолганда 2:1 хисобида ютқазётган жамоа муҳлислари стадионга бутилка ва стуллар отади. Унга жавобан полиция кўзни ёшлантирувчи газдан фойдаланди. Бу Африкада сўнгги ой ичиде 4-фожеа хисобланниб, Жанубий Африкадаги Иоханнесбург шахрида ўтказилган ўйинда ҳам 43 киши ҳалок бўлган эди.

ХАБАРЛАРГА ҚАРАГАНДА, ГРУЗИЯНИНГ ПАН- МАМЛАКАТ ПАРЛАМЕНТИ АЪЗОСИНИНГ АҲВОЛИ ЯХШИ БЎЛИБ, УНГА НИСБАТАН ҲЕЧ ҚАНДАЙ ТАХ- ДИД БЎЛГАНИ ЙЎК. РЕСПУБЛИКА ИЧКИ ИШЛАР

ЧЕЧЕНЛАР ТУМОН КИЛИМOKДА

вазири Каха Бакурадзенинг хабар беришича, милиция хизмати сиёсатчининг озод этилиши учун барча имкониятларни ишга солган. Бу ҳолдаги ўғриликларда шу худудда яшайдиган чеченларни айблаб, маҳаллий грузинлар бир неча бор норозилик ҳаракатларини ўтказганлар.

МАКТАБ МУЗЕЙЛАРИ

Республикамизда мактаблар ва билим юртлари қошида музейлар ташкил этиш асосан мустақилликдан кейин йўлга кўйилиб, тегиши музейлар томонидан алоҳида аҳамият ва йўл-йўриклир берилмоқда. Бундан кўзланган асосий мақсад, аввало, ўқувчи-шулар, хусусан ўқитувчilar билимини янада ўтириш, ўз маҳалласи, ўлкаси, ўтишига айнан музейларда сакланадиган турли экспонатлар орқали қизиқтириш, шунингдек олимлар ва ўқитувчilar, мактаб ўқувчilar билан биргаликда ишлаш, тарбибот-ташвиқотларини юритишдан иборатидир. Шу маънода бугунги мулоҳазаларимиз ҳам айнан мактаб музейлари ҳақида бўлаади.

Ҳозирда мактаб музейлари, тарих фани хоналари, ёш ўлкашуносарлар ва сайёхлар бурчаклари юртимизнинг асарият таълими масканларида ташкил этилган. Уларнинг жамиятда тўлақонли фаолият олиб бориши учун ҳам ҳукукий асослар яратилган. Шуниси аҳамиятли, мактаб музейлари ўқувчilарга, маҳаллий аҳолига ўлка тарихи ва маданиятини ўрганишда, муйян қишлоғининг, туман ёки вилоятда турли соҳаларда туғтан ўрнини англашда, тарихий шахслар, замоннинг машҳур олимлари ҳаётини южодини ўрганиб, улардан ибрат олишга амалий ҳамда наизарий ёрдамларни берилмоқда. Юртимиздаги кatta-кatta музейлар сингари мактаб музейлари ҳам тарихий шахслар, шоир ва ўзвичлар, олимлар фаолиятига бағишланган турли хилдаги экспонатлардан

иборат бўлиши мумкин. Мактаб музейлари Халқ таълими вазирлиги, Республика ёш сайделар ва ўлкашуносарлар маркази томонидан тасдиқланган "Мактаб ҳамоатчили музей паспорти" берилган бўлиб, унда музей фаолиятига доир барча маълумотлар акс этирилади. Ҳудди шундай фаолият юргизётган, яни кўпчилик мактабларга ибрат, намуна вазифасини ўтётган музейларимиз бор. Булар Яккаб туманинг 1- ва 8-сонни мактаб музейлари, Китоб тумани Сарой қишлоғидаги, Варгизадаги Зебунисо номли мактаб тарих музейлари шулар ишлизадандир.

Афсуски, ушбу масканлarda кўпгина музейлар ва камчиликларни кузатиш мумкин. Ҳозирда асарият музейлар фақат ташаббускор ўқитувчи ва унинг атрофидаги бир гурӯҳ шогирдлари сайд-харакатлari билан фаолият юритмоқда, холос. Гарчи Ўзбекистонда тарихий ёдгорликларни муҳофаза килиши давлат сиёсати даражасига кўтарилиган бўлса-да, бу соҳадаги ишлар турли мактабларда талаб даражасида.

Ўзбекистон жаҳон интеграция жараёнiga қадам-бакадам кириб бораркан, якин йилларда миллий даромаднинг муйян қисмини ҳалқаро туризм ва музейлар фаолиятидан олиши мумкин. Шундай экан, ҳозирданоқ мактаб музейлари фаолиятига алоҳида аҳамият бериси мақсадга мувофиқид. Бунинг учун аввало, мактаб музейларидаги киммат баҳо экспонатлар, нодир тариихи

хий ашёлар Маданият ишлари вазирлиги томонидан ҳукукий асоса давлат қайдига олинни лозим. Бавзи мактаб музейларида ҳатто йирик давлат музейлари ҳавас қиласидаги ноёб экспонатлар мавжуд бўлса-да, ҳозирда бу йўналишда ишлар олиб борилмаяти.

Шунингдек, баъзи музей раҳбарлари нодир тарихий ашёларни ўзларининг шахсий бойликларига айлантиришмоқда. Шахрисабздаги ўқувчilar сарой қошида ишлаб турган тарих музейлари ҳозирда умуман фаолият кўрсатмаяти. Экспонатлар, тарихий ашёлар ишлизадандир.

Шунингдек, айрим мактаб музейларидаги баъзи кўргазма, экспозиция ва экспонатлар давр руҳига жавоб бермайди. Кўзга ташланадиган камчиликлардан янада, музейларда ашёларга оид саналарни аниқлашда қадимийлаштиришга, экспонатларни ривожланган давр ва замонлар билан боғлашга мумийлик яққон сезилиб қоялти. Бунга сабаб, аввало экспонатларни баҳош, экспертиза килиши ва санасини аниқлашда жойларда малакали мутахassisлар етишмайди.

Хурматли газетон. Бизнинг юкоридаги мулоҳазаларимиз, музейларда ишлар деярли қилинмаяти, дегани эмас. Аксинча, шу соҳа олимлари, музейшуносарлар айниска жойлардаги ўқувчи-шулар юкоридаги фикрлардан етарлича, ижобий хуносалар чиқарадилар.

**Жамолиддин ЁҚУБОВ,
ЎзРФА Ўзбекистон тарихи
Давлат музейи бўлум бошлиги**

САЙРАНГ БУЛБУЛИМ, САЙРАНГ...

Бу қўшиқ янграганда кўпчилик хонанданинг яхши овози бор экан, деган самимий сўзларни айтади. Аввало, ҳалқ бахосидан ўзга юксак мукофот, унвон ҳам бўлмаса керак. Истедоди бор инсон тезда кўзга ташланиши ҳаммага аён. "Альвио", "Рӯени сенда кўрдим каби бир қатор қўшиқлар ижоросининг санъат соҳасига кириб келганига кўп вақт бўлмади. Лекин Умида Мирҳамидова ҳалқ орасида аллақачон танилиб буди.

Биз хонанда билан қисқача сухбатда будик.

жот", "Сегоҳ" шунга ўҳшаган кўпгина қўшиқларни қалдан куйлайман.

—Бугунги кунда муҳлисларингизга янгилаш бўла оладиган қандай иш билан машгулусиз?

—Шу кунларда бир нечта янги қўшиқлар устида ишлайдим. Муҳлислар учун эстрада жанри билан бир қаторда мумтоз қўшиқларимни ҳам тақдим этмоқчиман.

**Шерзод АҲМАТОВ
сухбатлаши.**

«ТАЛАБАЛИК ДАВРИМ МЕНИНГ»

23 май куни Алишер Навоий номидаги санъат саройида севимли хонанда, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Илҳом Иброҳимовнинг "Талабалик даврим менинг" деб номланган концерт дастури бўлиб ўтади.

Ўзининг бир қатор ҳалқчил, ўзбекона оҳанглар билан йўғрилган қўшиқлари билан эл эътиборини қозонган хонандамизнинг гўзал Фарғонанинг Марғилон шаҳридан эканлигини барча билса-да, лекин муаллимлар хонадонида улғайганини кўпчилик билмаса керак. Даствлаб лирик қўшиқлар куйлаб, санъат саҳнасида пайдо бўлган Илҳом Иброҳимовни бугунги кунда кўпчилик эстрада хонандаси сифатида танийди.

"Маҳаллангни кезаман", "Бир ҳовли бор анорлию анжирли", "Зимдан бокманг" каби қўшиқлари ҳалқона оҳангда ва ҳалқ, йўлида куйланса, "Ўттиз ёшда севиб қолганлар", "Талабалик даврим менинг", "Нилуфар" каби қўшиқлари замонавий оҳангларда янграйди.

Яқин кунларда хонандамиз билан бўлган сухбатни эътиборингизга ҳавола этамиз.

МУСАВВИР ИЖОДХОНАСИДА

— Асарда шоҳ Бобурнинг ана шу кечинмалари, армонларини акс этишига ўтиришга уринганман. Санъат ва адабиёт вакиллари рассом устахонасида бир пиёла

яқиндан танишдилар. Каттақўрон туманиндан келган мактаб ўқитувчиси Ахтам Ҳайдаровнинг фикрлари барчага маъқул бўлди.

— Ростини айтсан рассом ижодхонасида илк бор бўлишим, -деди у. - Акмал Нур асарлари билан танишиб, улардаги мазмун ва моҳият ёш авлод тарбиясида ҳам катта аҳамият касб

чой устидаги бугунги ўзбек тасвирий санъати, назм ва насрининг босиб ўтётган йўли хусусидағи ўз фикр-мулоҳазалари билан ўртоқлашиди. Академик рассом Акмал Нур ижоди билан

этади деган хуносага келдим. Қишлоғимиз болалари орасида ҳам рассомчилик иқтидори, қизиқиши бўлган ёшлар кўп.

Рассомнинг мурakkab композицион ечимлардаги фалсафий фикр ифодаси устун турувчи асарларида ҳаётни, Оллоҳни аংглашади бўлган интилиш, юқсак инсоний тушунчалар ифодаси ўзига хос усусларда акс этишилган. Деярли барча асарларида Бобур сиймосидаги каби теран фалсафа кўзга ташланади. Бу эса асарлар жозибдорлигини янада оширади. Бе-иҳтиёр уларга яна ва яна қарангинг, ижодкорнинг ички оламини англагинг келади.

**Матлуба ҚОСИМОВА,
"Туркистан-пресс"
муҳбири**

"ТЕАТР" ЖУРНАЛИНИНГ ЯНТИ СОНИ

"Театр" журналининг 2001 йилги 3-сони нашрдан чиқди. Ушбу журнал бугунги кунда республикамизнинг барча санъат даргоҳларининг иш фаолияти, севимли санъаткорларимизнинг ўй-фикрларини ёритиб бораётгани ҳеч кимга сир эмас. Янги сон "Хотиранинг мангу чироғи" номли мақола билан очилади. Унда Президентимизнинг хотира ва қадрлаш ҳақидаги пурхикмат сўзлари келтирилган.

Журнал саҳифаларидан "Офарин-2001" йилнинг энг яхши ижодкори республика танлови ғолиблари ҳақидаги маълумотларни ҳам ўқишининг мумкин.

"Театр" санъаткорлари анжумани" номли мақола эса Ҳалқаро театр куни муносабати билан ёритилган. Унда ушбу соҳадаги 2000 йил якунлари, театрнинг энг яхши ижодкорларини тақдирлаш маъросими кенг ёритилган.

Баҳор фаслининг охирги май ойи машҳурлар ижоди учун бир синон бўлиб ўтмоқда. Нега дейсизми? Шуни ҳам билмайсизми? Катта-катта саҳналарда ўзларининг санъатларини ҳалқа тақдим этиш би-

МАШХУРУ ЖАҲОНЛАР САНЪАТ МУЗЕЙИДА

Агарда сиз дунёга машҳур бўлган актёrlар, ўзининг шўх ва шодон овози билан етти иклимга маълум хонандалар, замонамизнинг энг таниқли сиёсатчию билимдонлари ҳамда тарихий шахслар билан учрашмоқчи булсангиз, 31 майга қадар Ўзбекистон давлат санъат музеяга ташриф буюринг.

Куни кечакойтахтимиздаги Ўзбекистон давлат санъат музеида ОАВ ходимлари ва санъатшunosарлар иштирок этишиди. Анжуманда сўзга чиқсан Ўзбекистон давлат санъат музеи директори Насиба Иброҳимова ҳозирда Санкт-Петербург марказий мумлиғи фигуранлар музейидан ташриф буюрган музейшунослар ҳам иштирок этишиди. Анжуманда сўзга чиқсан Ўзбекистон давлат санъат музеи директори Насиба Иброҳимова ҳозирда Санкт-Петербург марказий мумлиғи фигуранлар музейидан ташриф буюрган музейшунослар ҳам иштирок этишиди. Анжуманда шу экспонатлар ҳақида фикр юритилди. Юртимизга меҳмон сифатида ташриф буюрган россиялик музейшунослар экспонатларнинг ҳақида ашёлардан ясалганлиги, тузилиши, аҳамияти ҳақида бағафсил тутхалиб утишиди. Анжуман сунгтида иштирокчилар экспонатларни томоша қилишиди.

Фарҳод РАҲИМОВ

КУЛГИГА НИМА ЕТСИН

лан бир қаторда янги-янги қўшиқлари билан янги муҳлисларини ҳам кашф этмоқда-ку. Шу мақсадда 19-20 май кунлари Алишер Навоий номидаги санъаткорлари анжумани" номли мақола билан ўтмоқда. Ҳалқаро устаси Ҳожибой Тоҷибов ёху "Кайноналар хандаси" ёхуд "чойхонадан чиқкан ҳангома" деб номланган қизиқчилик дастури билан муҳлислар

кўтариб чиқаркин... Ҳа, айтганча, яратилган дастур аввалингларидан ўзгача эканлигини ҳамма таъкидлашмоқда. Янги дастурда ҳалқаро ғулгу устаси Ҳожибой Тоҷибов ёхуд "Кайноналар хандаси" ёхуд "чойхонадан чиқкан ҳангома" деб номланган қизиқчилик дастури билан муҳлислар

Ш.АҲМАТОВ

Maktab o'quvchilari VI spartakiadasi

ФАРГОНА БОКСЧИЛАРИ
БИРИНЧИ

Ангрен шахридаги бокс саройида бир ҳафта мобайнида 1986-96 йилларда түғилган ўсмирлар голиблик учун қизгин кураш олиб боришиди. Шиддатли ва муросасиз курашлар натижасида команда ва шахсий хисобда голиб ҳамда совриндорлар аниқланди. Бу беллашувларда 13 хил вазн тоифасида энг юкори кўрсаткича эришган Фаргона вилояти боксчилари спартакида чемпионлари бўлишиди. Коракалпогистон Республикаси вакиллари иккичи, Жиззах вилояти спортчилари учинмарқанд, Бухоро вилоятмандалари ҳам дуруст тишиди. Сурхондарё вибакада қатнашмади. Мезбон сифатида мусобакада иштирок этган Ангрен шахри спортчилари саккизинчи ўринни кўлга киритишиди.

Шахсий хисобда вазн тоифалари кўра жиззахлик М.Файзуллаев (45 кг.), М.Киёсов (63 кг.), Д.Шодмонов (81 кг.дан ортик), Фаргоналлик Э.Турсунов (48 кг.), Р.Мамажонов (73 кг.), А.Рахмонов (81 кг.), буҳоролик И.Соатов (57 кг.), М.Рамазонов (54 кг.), А.Отаев (69 кг.), қорақалпогистонлик Ш.Айтбоев (51 кг.), Б.Кудайбергенов (77 кг.), самарқандлик Б.Осмонов (66 кг.) ва тошкентлик И.Зоҳидовлар (60 кг.) спартакида голиблари бўлишиди.

ПОЙТАХТИЛЛАР ҲАМ АНОЙИ ЭМАС

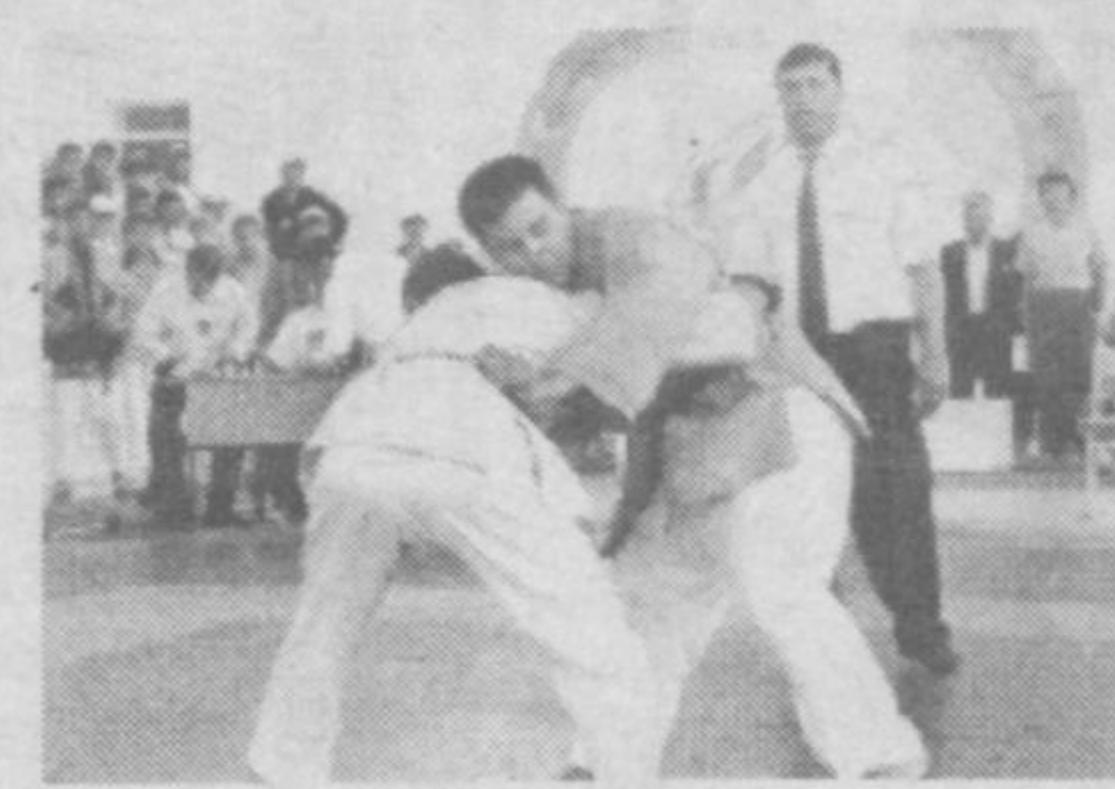
Тошкент шахридаги 10-маҳсус болалар-ўсмирлар спорт мактабида уч кун давом этган мусобакаларда 1984 йилда түғилган ва ундан ёшроқ ўқувчилар иштирок этишиди. Республикаининг 6 вилояти ва Тошкент шахри командалари ўртасида баҳсларда жойларда спорт маҳоратларини оширишга ҳаракат борлиги яқол кўзга ташланди. Айвилояти вакиллари ўринин эгаллаган-хассислар қайд.

Беллашув якунларига кўра, Тошкент шахри командаи спартакида чемпиони бўлди. Фаргона ва Самарқанд вилоятлари вакиллари иккичи ва учинчи ўринларни оддилар.

F.МАННОПОВ

AKROBATIKA

АНДИЖОНДА ЁШ ПОЛВОНЛАР БЕЛЛАШУВИ

Бел боғли кураш бўйича Андижон вилоят ўқувчилари спартакида бўлиб ўтди. Бу спартакиадада барча туман ва шахар мактаблари ўқувчилари қатнашдилар. Спартакиада уч кун давом этди. Мусобакада Султонбек Мирзаев мураббийлигидаги Ол-

тинкўл туман ёш спортчилари голиб деб топилди.

Муросасиз ўтган беллашувларда 46 кг вазнда Мирзоид Зокиров, 65 кг. вазнда Нодирбек Тоштемиров, 71 кг. вазнда Жавлонбек Бойматов, 77 кг. вазнда Кудратбек Мирзараҳимовлар вилоят чемпиони бўлдилар. Иккичи ўринни Хўжаобод тумани спортчилари, учинчи ўринни Пахтаобод тумани спортчилари эгалладилар.

Голиб спортчилар Андижон вилояти ҳалқ таълими бошқармасининг кимматбаҳо совғалари билан тақдирландилар.

Шуҳратбек КЕЛДИЕВ

САМАРАНЧИННИГ
«БАРКАМОЛ АВЛОД»ГА
МУНОСАБАТИ

президенти Собиржон Рўзиев халқаро олимпия кўмитасининг қароргоҳида бўлиб, унинг президенти Хуан Антонио Самаранчга «Баркамол авлод» спорт

ўйинларининг олтин нишонини топшириди. Жаноб Самаранч ҳали ҳеч қайси мамлакатда ёшлар ўртасида олимпия ўйинлари ўтказилмаганинги тъкидлаб, нишон Лозаннадаги Олимпия музейининг энг мўътабар экспонатлари қаторидан ўрин олажагини билдириди.

Олий ва ўрта маҳсус таълим вазиригининг шу йил 10 январдаги 3-рақамли 2001-2004 йилларда Республика талабалар олимпиадасини ташкил этиш ва ўтказиш ҳақидаги низомга мувофиқ равишда Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия институтида 1-5 май кунлари мамлакатимизнинг турли вилоятларида таҳсил олаётган бўлаjak жисмоний тарбия ва спорт мутахассисларининг билимлари синови бўлиб ўтди. Бу ањанавий тадбирда мезбонлар—ЎзДЖТУ талабалари, шунингдек, ТДПУ вакиллари билан бир қаторда Сирдарё, Қўқон, Фаргона, Самарқанд, Жиззах, Бухоро, Навоий, Қашқадарё ва Сурхондарё вилоятлари ҳамда Қорақалпогистондан келган меҳмонлар иштирок этдилар. Республика талабалар Олимпи-

хисобида 1 ўринни ЎзДЖТУ гурухи, 2-ўринни қўқонлик Йигит-қизлар, 3-ўринни эса самарқандлик меҳмонлар кўлга киритдилар. «Физиология» фани бўйича ҳакамлар ҳайъати яна мезбонлар жамоасини энг кучли деб тан олди. 2 ва 3-ўринни Самарқанд ҳамда Бухоро универсitetchilari эгалашди.

Шахсий хисобда голиб бўлган Г.Ҳасанова ва Е.Нижегородова, иккичи ўринни олган У.Шодиева билан Ш.Синдаров, учинчи деб топилган Д.Раҳматова ҳамда Т.Ишмуров (ҳамаси ЎзДЖТУ талабалари) Олий ва ўрта маҳсус таълим вазирилиги дипломлари, Республика давлат жисмоний тарбия ва спорт кўмитасининг Фахрий ёрликлари ва эсадалик совғалари билан тақдирландилар.

Балар «Жисмоний тарбия ва спорт назарияси» ҳамда «Физиология» фанлари бўйича ўз билимларини синаб кўрдилар. Олимпиада натижалари қўйидагича бўлди:

«Жисмоний тарбия ва спорт назарияси» фанидан жамоа

СИНОВДАН
ҚАНДАЙ ЎТДИНГ
ТАЛАБА?

Мусобақалар бугун ниҳоясида етади.

F.МАННОПОВ

BOX

шувига йўлланма олиши.

Шундай қилиб, финалга Наманган вилояти ҳокими Тўлқин Жабборов ва «Телеком» акционерлик компаниясининг Наманганда шаҳобчasi директори Омон Носировга қарши kortga Тошкент шаҳар ҳокимининг биринчи ўринbosari, «Тошшаҳарийловчitrans» давлат уюшмасининг раиси Равшан Файзуллаев ва «Махаллий саноат» концерни раҳбари Аинвар Алиевлар тушибди. Аниқ зарбалар ва чиройли комбинацияларга бой ушбу ўйин Наманган вилояти жамоаси ғалабаси билан тугади.

Якка тартибдаги қатнашчилар финалида эса Республика Миллий хавфсизлик хизмасидан Фахридин Турсунов ва Наманган вилояти савдо бошқармасининг бошлиги Атҳам Зиётовлар ўзаро беллашиши. Турсунов «Хавас» мусобақаларининг бу йилги голиби бўлди.

Ярим финал учрашувларида Носиров—Жабборов жуфтлиги Назаров—Никифоровни енгни финал беллашиди.

Ярим финал учрашувларида Носиров—Жабборов жуфтлиги Назаров—Никифоровни енгни финал беллашиди.

«Хавас» юртасида дзю-до кураши беллашувлари бўлиб ўтди.

10 хил вазн тоифасида бир ҳафта давом этган муросасиз курашларда команда ва шахсий хисобдаги биринчи ўринлар соҳиблари ҳамда совриндорлар аниқланди.

Ўсмирлар ўртасида энг кўп – 227 очко жамғарган Самарқанд вилояти командаи спартакиада чемпиони бўлди. Бухоро вилояти (200 очко) иккичи, Тошкент шаҳри (166,5 очко) вакиллари учинчи ўринни эгаллашди.

Қизлар ўртасида беллашувларда Тошкент шаҳри командаи 240 очко

КЕСКИН ВА
МУРОСАСИЗ
КУРАШЛАР

билан ҳурмат шоҳсупаси тепасидан жой олди. Қашқадарёликлар иккичи (192 очко), буҳороликлар учинчи (190,5 очко) ўринни олиши.

Мусобақа чемпионлари ва совриндорларга диплом ва эсадалик совғалири топширилди.

Эркин кураш бўйича Ўрганч шахрида уч кун давом этган мусобақаларда Тошкент шаҳри, Қорақалпогистон Республикаси ва ўн битта вилоят (Қашқадарёдан ташқари) командалари иштирок этишиди.

42 кг. дан 100 кг. гача бўлган ўн хил вазн тоифаларида чемпионлик учун қизгин кураш олиб борилди. Мусобақа натижаларига кўра, Самарқанд вилояти командаи спартакиада голиби бўлди. Тошкент шаҳри вакиллари иккичи, буҳороликлар учинчи ўринни олиши. Сурхондарё ва Наманган вилояти командалари турнир жадвали охиридан жой олиши.

Бузан тоифаларига кўра, тошкентлик Сайд Галин (42 кг.), Искандар Ҳамроев (58 кг.), Сардор Анваров (85 кг.), самарқандлик Алишер Бойметов (46 кг.), Фаррух Равшанов (100 кг.), нукуслик Саломат Сариков (50 кг.), урганчик Шавкат Казаков (54 кг.), Раҳим Кутлиев (63 кг.), Нематжон Жуманиёзов (69 кг.) ва Тошкент вилоятидан Ислом Курбонолов (76 кг.) барча рақибларни доғда қолдириб, спартакиада чемпионлари бўлишиди.

F.МАННОПОВ

Bilasizmi?

Галилей замондоши бўлмиш голланд кимёгари ва шифокори Ян Гельмонт бир неча йиллик тажрибалари асосида ҳаво икки таркибий қисмдан иборат деган хуносага келган. Ҳавонинг ана шу таркибий қисмларидан бири ёнишга ёрдам беради. Ҳатто ўзи ҳам ёнишга мойил, иккинчиси эса бундай хусусиятга эга эмас. Олим ўзи кашф этган қаттиқ ҳам, суюқ ҳам бўлмаган бу моддага мақбул ном топиш устида анча бош котирди.

Ҳавонинг ҳозиргача номаъ-

ҲАВОНИНГ
ТАРКИБИЙ
ҚИСМИ

лум бўлиб келган шу турини олим "газ" деб атади. Шундай килиб, бундан уч юз йил аввал номаълум бўлган газнинг ҳозирги вактда, кўп тури мавжуд. Шулардан бири ёнувчи газдир.

Ёнувчи газ ҳалқ ҳўялиги тараққиётида бекиёс аҳамиятга эга.

Мамлакатимизда газ чиқариши бундан салкам 70 йил мукаддам бошланган эди. Ўша вактда Ўзбекистонда чиқарилган газ микдори жуда оз бўлиб, йилига атиги 0,7-3 миллион куб метрни ташкил этган.

ҚУПЛОВ

Кадрли Аскар СУЛАЙМОНОВ!

Сизни таваллуд кунингизнинг 60 баҳори ҳамда педагогик фаолиятингизнинг кирк йиллигини қаршилаётганингиз билан чин дилдан муборакбод этамиз. Сизнинг ёшларимизга таълим-тарбия беришдек самарали ишингиз, ҳалқ таълимини ривоҷлантириш мавзуудаги мақолаларингиз, рисолаларингиз, ўқитувчилар учун ўғитларингиз ниҳоятда кимматлидир. Оиласиз, набираларингиз, яқинларингиз, жамоангиз баҳтига доимо бардам юринг.

Сизга узок умр, мустаҳкам соғлиқ тилаймиз.

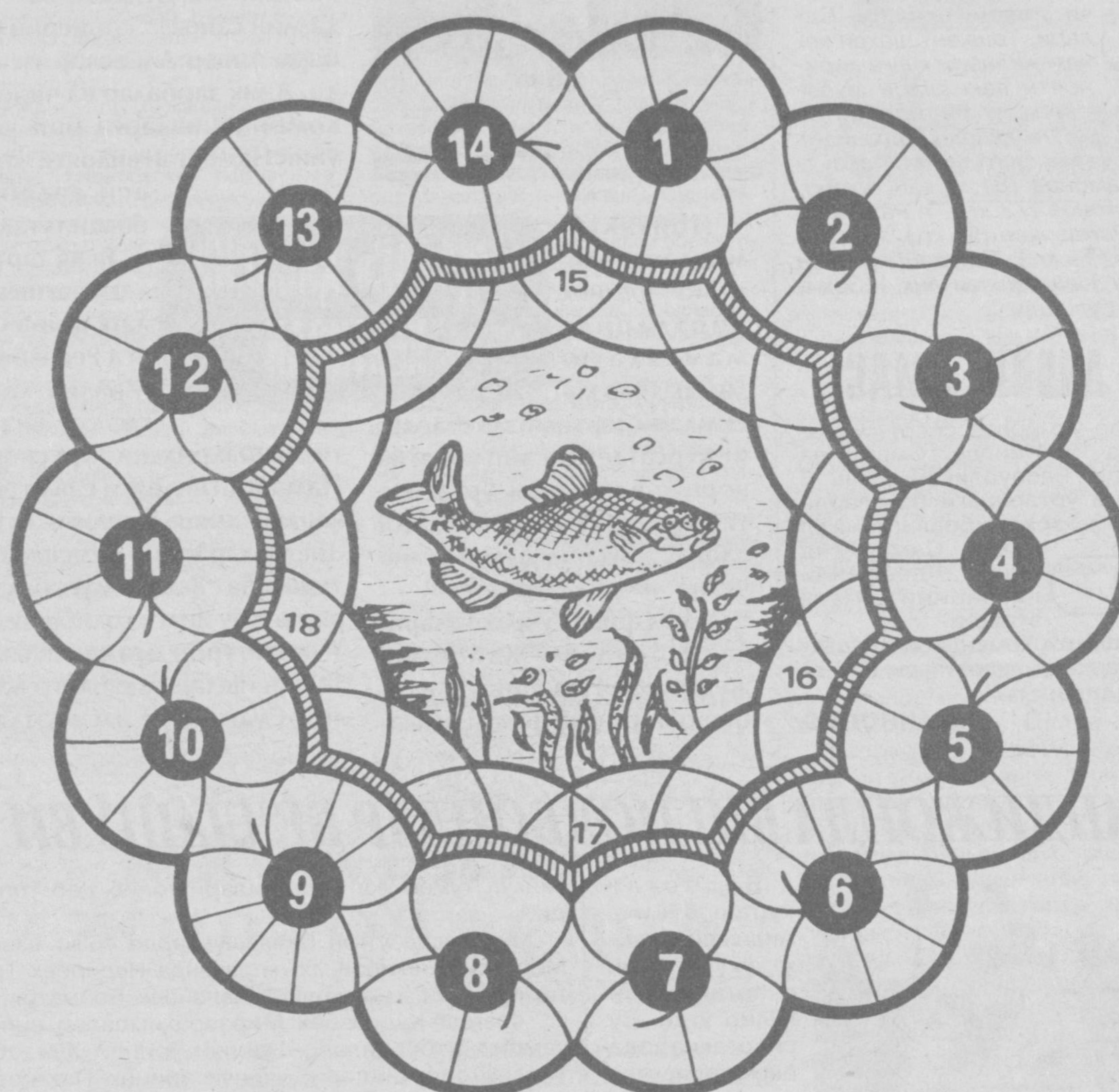
Эҳтиром билан Сирғали туман Ҳалқ таълими бўйими ва 237-мактаб жамоаси.

Тошкент вилояти Зангигута туманидағи 44-урта мактаб томонидан 1996 йилда Феткулов Рамиль Махаметферовичномига берилган 033368 рақами тўлиқисиз ўрта маълумот тўғрисидаги гувоҳнома йўқолганилиги сабабли

БЕКОР ҚИЛИНАДИ

"СУВ ЖОНИВОРЛАРИ"

АЙЛАНМА КРОССВОРД ЧАЙНВОРД

Белгиланган хонадан рақам атрофига соат мили йўналишида: 1. Баъзи турлари овланадиган китлар туркумiga мансуб сут эмизувчи денгиз жонивори. 2. Овланадиган балиқ тури. 3. Балиқ сиртини қоплаган аъзо. 4. Марказий Осиё дарёларида тарқалган балиқ тури. 5. Молюскаларнинг тури шаклларда бўладиган косаси. 6. Кенг тарқалган карпсимон балиқ. 7. Бўйи беш метр, вазни уч юз килограммгача борадиган тангасиз, ирик йиртқич балиқ. 8. Умуртқасиз, чучук сувларда яшовчи майда жонивор. 9. Балиқларнинг тухум хужайраси. 10. Сув жониворининг нафас олиш аъзоси. 11. Сир-

ти қора йўлли, сузгичларида қизғиши ўли бор, тангали балиқ. 12. Табобатда баъзи касалликларни даволашда кўлланиладиган чувалчангсимон жонивор. 13. Ҳавза ва дарё ўзанларида тарқалган овланадиган балиқ тури. 14. Сувда ва куруклиқда яшовчиларнинг тұхмдан чиқкан муртаги.

ЧАЙНВОРД

15. Мамлакатимизнинг қамишзор ҳавзаларида тарқалган балиқ. 16. Жониворнинг бош қисми. 17. Балиқларнинг игнасимон аъзоси. 18. Дунёнинг Амударё ва Миссисипи дарё ҳавзалидагина учрайдиган камёб балиқ.

ФОЗИЛЖОН ОРИПОВ

GAZETAMIZNING SHU YIL 9 MAY SONIDA BERILGAN
"О'ТГАНЛАР ЎДИ" MUAMMONOMASINING JAVOBLARI:

Ochqich so'zlar: 1. Behbudiy. 2. Fafur Fulom. 3. So'fizoda. 4. Elbek. 5. Yuranmas. 6. Munavvarqori. 7. Xo'jayev. 8. Xurshid. 9. Ettira. 10. Gul.

She'riy misralar:

... Ozod O'zbekiston bosh egib bu kun,
Shahid farzandlarin nomini yo'qlar.
Qay biri bedarak, qay biri beun,
Uzoq sarhadlarda jimgina uxlari.

Manguga timishdir qalb tug'yonlari,
Endi xotirangiz yo'ldoshdir bizga.
Xalqimning fidoyi, mard o'g'loni,
Ollohning rahmati yog'ilisin sizga.

Abdulla ORIPOV

Ma'rifat

ТАЙСИС
ЭТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Ҳалқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва ўрта маҳсус таълим вазирлиги, Таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий Қўйитаси.

Бош муҳаррир:

Халим САЙДОВ

Таҳрир ҳайъати: Йўлдош АХМЕДОВ, Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром БУРИБОЕВ, Шукур ЖОНБОЕВ, Фахридин КАРИМОВ(масъул котиб), Курбонбой МАТҚУРБОНОВ, Нўймонжон РАҲИМЖОНОВ, Йўлдош САИДЖОНОВ, Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Ҳулкар ТУЙМАНОВА, Сайдулла ҲАҚИМОВ, Уткир ҲОШИМОВ

«Шарқ» нашриёт-матббаа акционерлик компанияси босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси 41-йн

Рақам ва далиллар ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масбулдирлар. Фойдаланылмаган мақолаларга жавоб қайтарилмайди. «Ма'rifat»дан материяларни кўчириб босиши таҳририят руҳсати билан оширилиши шарт.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32.

ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб—136-56-42, хатлар ва оммавий ишлар бўйими—136-54-23.

Газета материаллари таҳририятда терилди
IBM компьютерида
Лилия БИНАШЕВА ва Малоҳат ТОШОВА саҳифалади.

Навбатчи муҳаррир: Аҳмад ОТАБОЕВ,
Навбатчи: Ботир ФОФУРОВ.

Mulohaza

Бир шахснинг қай даражада маданияти эканини унинг ҳаракатлари кўрсатиб туради. Гоҳида ўзимиз билмаган ҳолда, кичик ҳаракатларимиз билан юксак маънавиятга эга эканлигимизни кўрсатиб қўямиз. Яна шундай ҳаракатларимиз борки, уларни кўрган кишилар наздида анча паст савияга тушиб қолишимиш ойдинлашади.

Телефонда ким қандай гаплашади, Фикрим шу ҳақда.

Телефондан тўғри фойдалана диган, яни асосий гапни айтиб, дастакни кўйдиганларнинг садагаси кетсанг арзиди. Булар кимгандир кўнғироқ килиб, анчагача ўз дардларини дастурхон килиб ўтириши ўзларига эп кўрмайдиганлар тоифасига кирадилар. Ахир ҳар қандай маънода ўз эҳтиёжи учун узоқ вақт телефонни банд қилиб туриш маданиятсизликка кирмайдими? Телефон бор жойга бошқа жойдан кўнғироқ бўлиб қолиши мумкин. Бирон бир танишимизнинг муҳим гали ёки хабари бўлиб колса телефонни банд қилиб танишимизнинг хуноби чиқмайдими? Бу иш иккича унга такрорланса...

Баъзи инсонлар бор, оиласарида ёки ўзларига тегишили давраларда "телефон жинниси" деган ном

ТЕЛЕФОНДА
ҚАЧОН ВА ҚАНЧА
ГАПЛАШАСИЗ?

ортириб олганлар. Бундай "телефон жиннилари" камида ярим соат телефонда гаплашмасалар, кўнғиллари жойига тушмайди. Хумордай бўлиб қолган-да. Ана шундай кишилар билан бир жода ишласангиз, қандай бўларкин? Тасаввур қилинг, ишхона, беш-олти ҳамкасларингиз билан битта хонада ишлайсиз. Шундай бир шароитда ҳамхонангиз эринмай телефон рақамларини териб, ўз таниши билан соатлаб гаплашиб ўтираси, сизга қандай таъсир қиласи? Бундай сухбат атрофдагиларнинг асабига тегиши, табийи.

Шунга ўхаш муаммолар тала-балар ҳаётида ҳам учраб туради. Уали телефонларга эга бўлиш яхши, лекин дарсларга киришдан олдин ўчириб қўйишнинг иложи йўқмикин? Айни дарс кизиганда "ту-ту"лаб турса, ҳамманинг хаёли бузилади. Домла эса галини йўқтади. Бунинг устига телефонни бор талаба ўқитувчидан узр сўраб, ташкида гаплашиб келади. "Жентелмен" талабанинг эса хаёли бузилган тенгкурлари, дарси бўлинган домла билан иши йўқ.

Бир сўз билан айтганда, телефонни яратган ихтирочи кимнингдир маданиятсизлиги дастидан қарғиша қолиб юрмаси эди.

Баҳодирхон ЭЛИБОЕВ

Тошкент шаҳар Собир Раҳимов туманидаги 243-мактаб жамоаси шу мактабнинг кутубхона мудири Раъно Каримова га умр йўлдоши

Ботир КАРИМОВ
вафоти муносабати билан чукур таъзия изхор этади.

Газета Ўзбекистон Республикаси давлат Матбуот Кўмитасида № 20 рақам билан 12 июн 1998 йил рўйхатга олинган.

ИНДЕКС: 149, 150.

Г-2417. Тираҳи 18.942.

Г. 1 2 3 4 5 6

Ҳажми 4 босма табок,

Офсет усулида босилинг,

коғоз бичими А-3.

Босишига топшириши вақти — 20.00.

Топширилди —